

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Varken eller, eller både och

- om flyktingars identitet i förändring

Socionomprogrammet

C- uppsats

Marie Ehrencrona

Catharina Pedersen

Handledare: Charlotte Melander

VT 2009

*Jag är ett barn igen.
De har tagit mitt språk.
Jag kan inte längre uttrycka mig
som jag kunde förut*

*Jag är ett barn igen.
De har tagit min identitet.
Jag är inte längre den
som jag var förut.*

*Jag är ett barn igen.
Men jag ville komma hit.
Jag kunde inte längre stanna
där jag var, tror jag.*

*Jag är ett barn igen.
Det blir ett nytt liv.
Jag har fått en chans.
Den tar jag gärna*

Fred Klasen 1983 (i Franzén 2001)

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

DEL I

FÖRORD

ABSTRACT

1. INLEDNING	1
2. SYFTE OCH PROBLEM	2
3. BAKGRUND	3
3.1 Begreppsförklaringar	3
3.2 Migration	3
3.3 Flykt från Iran	4
4. TIDIGARE FORSKNING	5
4.1 ”Multikultiungdom	5
4.2 ”Ungdom, flyktingskap, identitet”	6
4.3 Diskussion	8
5. TEORETISKA PERSPEKTIV	9
5.1 Social identitetsteori	9
5.2 Symbolisk interaktionism	10
5.3 Begreppet identitet	12
5.4 Teoretiska tankegångar utifrån tidigare forskning	12
6. METOD	15
6.1 Metodval	15
6.2 Ansats	15
6.3 Litteratursökning	16
6.4 Urval	16
6.5 Genomförande	17
6.6 Resultat- och analysmetod	18
6.7 Validitet, reliabilitet, generaliserbarhet	19
6.8 Etiska överväganden	20

DEL II

7. RESULTAT OCH ANALYS	22
7.1 Presentation av informanter	22
7.2 Förändringar i identiteten	22
7.3 Förväntningar	26
7.4 Betydelsefulla personer	27
7.5 Symboler	29
7.6 Sammanfattning	32
8. DISKUSSION	33
REFERENSER	35
BILAGA 1. Missiv	
BILAGA 2. Intervjuguide	

FÖRORD

Vi vill tacka

Våra informanter

*Vår underbara person som hjälpte
oss få kontakt med våra informanter*

Vår handledare Charlotte

ABSTRACT

Titel **Varken eller, eller både och** – om flyktingars identitet i förändring.
Författare Marie Ehrencrona och Catharina Pedersen
Nyckelord Identitet, förändring, flykting, social interaktion

Vårt syfte med denna studie var att ta reda på några iranska flyktingars tankar kring hur deras identitet har påverkats av migrationsprocessen. De frågeställningar vi haft som fått genomsyra hela arbetet är: *Hur har migrationsprocessen påverkat flyktingens identitet? Hur identifierar sig flyktingen idag? Vilka personer, grupper och sammanhang är viktiga för flyktingen? Vilken betydelse har dessa för förändringen av identiteten?*

Metoden vi har använt oss av är kvalitativ, och vi har genomfört tre intervjuer med män och en med en kvinna. Alla fyra informanter flydde till Sverige för drygt 20 år sen, då de var strax under, eller strax över tonåren. Vi har arbetat utifrån abduktiv metod, det vill säga att vi har varvat teori med empiri. Metoden innebär att man både utgår ifrån teorier, och att man har en öppenhet för att empirin kan leda till nya tolkningar. De teorier vi har använt oss av för att förstå och analysera vårt material är social identitetsteori samt symbolisk interaktionism.

De teman vi har valt att presentera våra resultat utifrån är förändring i identiteten, förväntningar, betydelsefulla personer samt symboler. Det mest framträdande resultatet vi har funnit är att alla våra fyra informanter beskriver att deras identitet har förändrats i och med flykten och de säger sig nu ha blivit en annan person än den de var innan de flydde. De känner sig som varken svensk eller iranier, eller som både svensk och iranier. Ett genomgående drag är att familjen har stor betydelse för hur informanterna formas och vilken identitet de får.

1. INLEDNING

Synen på hur det är att vara flykting förknippas ofta med kriser i dennes identitet, samt att denne söker efter bekräftelse och trygghet. En stabil grund för identiteten ses som en nödvändighet för att en flykting ska kunna samla ihop lösa trådar och bygga upp ett nytt liv i ett nytt land. I detta sökande efter sin egen identitet är det oerhört viktigt att kunna känna en meningsfullhet i tillvaron (Bunar 1998). Vi är intresserade av att ta reda på vad som kan hända med identiteten när man kommer som flykting till ett nytt land. Förändras man som person? På vilket sätt? Vad är det som påverkar individen i denna utsatta situation som flykting? Trots att det redan finns mycket forskning inom detta område har vi ändå valt att skriva om detta. Vi tänker att varje människa har sin helt egna livsberättelse och unika erfarenheter, och dessa vill vi ta reda på och lyfta fram så att fler kan ta del av dem.

Enligt Eriksen (1998) bär alla människor på föreställningar av olika slag, både positiva och negativa. Som socialarbetare kommer stereotypa föreställningar påverka hur man bemöter individer med utländsk bakgrund, vilket man bör försöka undvika (Eriksen 1998). En ökad kunskap om flyktingars egna upplevelser under migrationsprocessen skulle kunna minska stereotypa föreställningar om hur flyktingar är. Vi kan lära oss om hur vi kan underlätta för de människor som kommer hit att finna en meningsfullhet i tillvaron, och hjälpa dem att få en grund till att bygga upp sin identitet i en förändrad livssituation. Vi hoppas därför att denna undersökning kan ge ny kunskap med vilken man kan utveckla det sociala arbetet med flyktingar, och bemötandet av dem. Vi hoppas kunna ge ett bidrag som även andra yrkesgrupper kan använda för att generera förbättringar som är möjliga att göra för flyktingar som kommer till Sverige, till exempel underlätta för dem att komma in i samhället. Enligt sociologen Bunar (1998) har samhället ett ansvar. Det behöver återskapa det normala i flyktingens liv genom bland annat genom att ge flyktingen en rättvis behandling samt möjligheter till utbildning och arbete (Bunar 1998).

2. SYFTE OCH PROBLEM

Vårt huvudsyfte med uppsatsen är att ta reda på iranska flyktingars tankar kring hur deras identitet har påverkats under migrationsprocessen. Vi har valt att titta på tiden före, under och efter flykten för att få ett övergripande perspektiv. Att bryta upp från sitt land för att komma till ett annat innebär för de flesta en stor omvälvning i livssituationen, och det kan vara svårt att förstå och hantera denna nya situation. Vi är medvetna om att det är många faktorer som har en stor påverkan i en migrationsprocess, så som trauma, kris, förluster, religion, kultur, språk och så vidare (Franzén 2001). Vad vi finner särskilt intressant är att titta närmare på samspelet mellan människor och det faktum att det är ofrånkomligt att vi speglar oss i varandra. Vi måste ha andra människor till att jämföra oss med för att kunna forma vår egen identitet. Dessutom är också olika sammanhang med och påverkar oss på olika sätt (Helkama 2000). Vi har i vår uppsats därför valt att fokusera på relationers betydelse - viktiga personer, grupper och sammanhang - i formandet av identiteten. För att avgränsa oss har vi valt att fokusera på iranska flyktingar som kom hit under samma tidsperiod, nämligen under 1980-talet, då Iran låg i krig med Irak (www.migrationsverket.se). Alla våra informanter kom hit strax före eller strax efter tonårstiden, vilken i sig är en tid då normalt stora förändringar sker i identiteten. Även migrationsprocessen är en tid av förändring (Ålund 1997).

De frågeställningar vi söker att besvara i vår uppsats är:

1. *Hur har migrationsprocessen påverkat flyktingens identitet?*
2. *Hur identifierar sig flyktingen idag?*
3. *Vilka personer, grupper och sammanhang är viktiga för flyktingen? Vilken betydelse har dessa för formandet av identiteten?*

3. BAKGRUND

3.1 Begreppsförklaringar

Vi vill här förklara några ord som är centrala i vår uppsats, för att läsaren lättare ska kunna förstå och följa med. Dessa är: *etnicitet*, *invandrare*, *flykting*, *asyl*, *asylprocess* samt *uppehållstillstånd*.

Att ha en *etnicitet* betyder att man har en tillhörighet till en etnisk grupp, ett folkslag. Etnicitet kan definieras som en social relation mellan grupper, vilka ser sig själva som kulturellt distinkta i relation till andra grupper (www.ne.se). Man kan också se det som Eriksen menar, att etnicitet skapas i relation mellan olika grupper och inte endast inom en grupp åtskild från andra grupper (Eriksen 1998). En *invandrare* är en person som kommer från ett visst land, och flyttar in i ett annat. Oftast menar man här en flytt som är frivillig (www.ne.se). En *flykting* däremot är en person som blivit tvungen att fly från sitt hemland. Denna flykt kan bero på flera orsaker: av rädsla för förföljelse på grund av kön, religion, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller politiska åsikter för att nämna några. Man kan också ha tvingats lämna sitt land på grund av krig eller inbördeskrig. När flyktingen kommer till exempelvis Sverige kan denne söka *asyl*, vilket innebär att flyktingen är i skyddsbehov. Han/hon har rätt att få asyl om denne till exempel har varit förföljd i sitt hemland, alternativt inte kan få den hjälp eller skydd han/hon behöver där (www.ne.se). Bedömning och beslut om flyktingen ska få asyl eller inte görs av Migrationsverket¹. Tiden från det att ansökan om asyl har gjorts, tills ett beslut har tagits, kallas för *asylprocess*. Om man får permanent *uppehållstillstånd* har man sedan rätt att bo och arbeta i Sverige, samt att resa fritt ut och in i landet (www.migrationsverket.se).

3.2 Migration

Begreppet migration kan definieras som människors flytt över olika avstånd, främst mellan sitt hemland till ett mottagarland. Migration är en dynamisk process som innebär både fysisk och psykisk förflyttning i tid och rum. Det generella förhållningssättet mellan närmande och distansering gentemot det nya landet man migrerar till, respektive det landet man har lämnat, under olika faser av ankomsttiden brukar kallas *migrationsprocess*. Processen börjar i hemlandet från det att individen fattar beslutet att flytta och slutar när denne har rotat sig och blivit accepterad i det nya landet. Möter man som flykting inte acceptans från befolkningen i det nya landet kan dennes migrationsprocess pågå hela livet. Migrationsprocessen kan indelas i tre olika faser. Den första är premigrationsfasen, det vill säga tiden innan man flyttar, migrationsfasen är själva flytten och postmigrationsfasen är tiden efter flytten. En migrationsprocess innebär alltid en förändring och leder till en skillnad gentemot hur livet såg ut innan flytten. Hur denna skillnad upplevs kan bero på den mentala förberedelsen innan, eller på skälen till flytt. Dessa skäl kan vara att det är krig i landet och därmed att det är riskfyllt att vara kvar, eller så kan det vara av ekonomiska eller politiska skäl. Nuförtiden är det vanligaste skälet till att migrera till Sverige så kallad anhöriginvandring, det vill säga att man vill förenas med anhöriga som redan bor i Sverige. För de människor som genomgår en migrationsprocess innebär denna att deras identitet påverkas på ett eller annat sätt. Det kan handla om att de i det nya samhället på grund av fördomar inte uppfattas som individer utan som representanter för en annan folkgrupp. En migrationsprocess kan innebära många objektsförluster eftersom man kanske lämnar familj och vänner från hemlandet. Den kan också innebära att man förlorar status när man kommer till Sverige och tvingas ta ett arbete som ligger under ens utbildningsnivå eller att man till och med blir helt utan arbete. Språket

---

¹ Statlig myndighet som ansvarar för bland annat asyl och medborgarskap (www.migrationsverket.se).

upplevs av många flyktingar vara svårt att lära sig, varför det kan ta tid att stifta nya bekantskaper och vänner i Sverige. Det är svårt att lära sig nyanser och sociala koder. Bara en sådan sak som att inte kunna skämta som man gör på sitt eget språk kan göra att man som person blir begränsad och inte kan vara sig själv fullt ut. Eftersom man tolkar situationer utifrån sin egen historia och utifrån hur man har lärt sig att saker och ting ska vara kan migrationen ibland innebära en kulturkrock. Faktorer som kan påverka graden av integration i samhället är om man har en känsla av hemhörighet eller hemlöshet, vilket kön man har, om man kommer ifrån storstad eller landsbygd, vilken ålder man var i när man kom, samt om man får ett bra bemötande i mottagarlandet (Ljungberg 080124.; Al-Baldawi 2003).

3.3 Flykt från Iran

Under mitten av 1980-talet började människor invandra till Sverige från Iran. En stor grupp flydde på grund av den islamska revolutionen, Shahens fall och främst på grund av kriget mellan Iran och Irak som pågick under åren 1980 till 1988 (Wikström 2007.; www.migrationsverket.se). Den största flyktingströmmen från Iran kom under åren 1986 till 1990. Iranska flyktingar är den största gruppen människor i Sverige som kommer ifrån ett muslimskt land, samt den största gruppen med utländsk bakgrund i Göteborg. År 2002 var närmare 10 000 personer födda i Iran folkbokförda i Göteborg. En stor del av de iranier som kommer till Sverige och söker asyl har flyktingskäl, övriga söker på grund av att de vill återförenas med sin familj. De kommer från olika samhällsklasser och har alla olika anledningar till flykt från sitt hemland. Det kan bero på politisk aktivitet som inte accepteras av regimen, protest mot inkallelse till militärtjänstgöring samt religiösa och ekonomiska anledningar (Wikström 2007). Alla våra informanter flydde från Iran på grund av kriget och dess konsekvenser.

4. TIDIGARE FORSKNING

Det finns en hel del forskning kring identitet, ungdom samt flyktingars livsvillkor. I Sverige startade forskningen kring ungdomskultur² och migration på 60-talet som en följd av förändringar i samhällets struktur och befolkningssammansättning. Man hade då fokus på att den kulturella bakgrunden skulle vara orsak till invandrades vardagliga problem. Idag har man dock alltmer bytt fokus och lägger istället vikt vid invandrarens livsvillkor och sociala verklighet (Bunar 1998). Det är också detta vi vill lägga fokus på i vår studie.

Följande forskningsrapporter behandlar båda två både kultur och identitet i ungdomsåren. Den första som är skriven av Aleksandra Ålund (1997) utgår visserligen från andra generationens invandrare³, men vi anser ändå att mycket av det hon kommit fram till är applicerbart även i vår studie. Nihad Bunar (1998) som har skrivit den andra rapporten, utgår dels från sina egna erfarenheter som flykting, dels från intervjuer med första generationens invandrarungdomar. Vi har ur rapporterna valt ut de delar vi anser är relevanta och kan kopplas till våra egna resultat.

4.1 "Multikultiungdom"

Aleksandra Ålund som har skrivit boken *Multikultiungdom* (1997) har själv utländsk bakgrund med kroatiska, serbiska, svenska och danska rötter. Ålunds forskning bygger på intervjuer med ett 30-tal ungdomar med någon form av erfarenhet av invandring, och minst lika många vuxna med liknande erfarenhet. Dessa har svarat på frågor rörande vardagslivet, relationer, självbild, identitet, konflikter, problem och drömmar. Boken handlar till största delen om möten med andra generationens invandrare, det vill säga ungdomar som har växt upp i Sverige men vars förälder/föräldrar är utrikes födda, men den bygger även på möten med ungdomar som själva har invandrat till Sverige. Ålund har mött dessa ungdomar och deras föräldrar och utbytt tankar med dem, bland annat om hur deras syn på dagens multietniska samhälle är och hur det är att leva och bo i en Stockholmsförort som präglas av etnisk och kulturell mångfald (Ålund 1997).

Först och främst fokuserar Ålund på invandrarungdomar som lever i miljöer där gränserna mellan ungdomarnas olika etniska ursprung blir ganska oviktiga. Ungdomarna ser möjligheter i det kulturella utbyte de faktiskt kan dela med varandra, vilket innebär ett ömsesidigt utbyte i både tankar och handlingar. Trots ungdomarnas olika erfarenheter i livet, har Ålund genom sina intervjuer fått bilden av att det skett en sammansmältning av olika etniska synsätt och livsstilar i vårt mångetniska samhälle. Det visar sig att ungdomarna skapar multietniska gemenskaper genom att korsa de etniska gränserna och genom att vara öppna för andra livsstilar och synsätt. Detta blir också ett sätt för ungdomarna att söka sig själva och sin identitet (Ålund 1997).

De ungdomar som är uppväxta i Sverige med utlandsfödda föräldrar vill känna sig delaktiga i samhället och därmed ses som svenskar. Dessa ungdomar har enligt Ålund genom sina föräldrar och genom sina mångetniska vänskapsrelationer fått kännedom om flera kulturer, men också av att leva i det svenska samhället. Ungdomarna har utvecklat sin identitet därefter vilket gör att den blir komplex i dagens mångetniska samhälle (Ålund 1997).

---

² Kulturella uttryck som associeras med ungdomar. Det handlar bland annat om uttryckssätt, symbolik och olika föreställningar som finns både bland grupper av ungdomar samt ungdomar i allmänhet (www.ne.se).

³ Person som vuxit upp i Sverige men som har minst en utlandsfödd förälder, och som har invandrat före eller under den ålder då man måste gå i skolan (www.ne.se).

Ålund har i sin studie bland annat mött en ungdom som är född i Sverige med en etnisk svensk förälder, och en förälder som är invandrad. Denna ungdom definierade sig själv som svensk och ville vara svensk medan dennes icke-svenska släktingar definierade ungdomen som (i detta fall) serb. Ungdomen presenterade sig därför ibland som svensk-serb. Denna ungdom hade ingen som helst erfarenhet av hur det var att vara serb, eller av att leva i Serbien, men lärde sig detta genom att umgås med invandrade ungdomar från Bosnien. Med nyss nämnda exempel menar Ålund att mångetniska ungdomar vill hitta sig själva och sin identitet i den kultur där de har växt upp, samtidigt som de söker den utanför sin etniska tillhörighet, över de etniska gränserna (Ålund 1997).

Många ungdomar som Ålund har mött har utvecklat en transkulturell livsstil vilket innebär att man har tagit till sig olika delar av olika kulturer. Den sociala ojämlikhet som finns i samhället förbinds felaktigt med etnicitet och brist på kulturell samsyn. För att kunna motverka denna negativa trend måste man enligt Ålund ta tillvara på den kreativitet och de visioner som finns i det mångkulturella samhället i riktning mot jämlikhet och acceptans av dess etniska mångfald. Det mångetniska samhället förutsätter ett befrämjande av mångfaldens variation inom de politiska ramarna. Man bör därför uppmärksamma och acceptera människors olikhet eftersom den hybrida identiteten alltmer formas genom vårt mångetniska samhälle. Med hybrid identitet menar Ålund att identiteten blir ”varken det ena” eller ”det andra” utan att man står mitt emellan två kulturer (Ålund 1997).

Sammanfattningsvis menar Ålund att människor utbyter alltfler erfarenheter över de etniska gränserna genom att ta del av andra kulturella- och etniska gruppers olika upplevelser och tankesätt. I detta ”multikulti” liv har vi alltså förmånen att stifta nya bekantskaper och få en inblick i och delvis integrera nya kulturer och tankesätt (Ålund 1997).

4.2 ”Ungdom, flyktingskap, identitet ”

Denna rapport består av två artiklar. Författaren Nihad Bunar (1998) har bosniskt ursprung, och den första artikeln består av hans egna självbiografiska berättelse i syfte att bland annat belysa villkoren för hur det är att vara flykting i Sverige. I den andra artikeln har han gjort en gruppintervju, samt individuella djupintervjuer med sex skolungdomar som också de kommer ifrån Bosnien. Syftet här är att lyfta fram unga flyktingars möte med det svenska samhället samt deras anpassning till den svenska normaliteten. Artikeln handlar vidare om vad förändringar och kampen om att bevara en kontinuitet betyder för formandet av identitet, samt möjligheter och svårigheter i exilsamhället (Bunar 1998).

Bakgrunden till Bunars forskning är bland annat att invandring och ungdomars vardagsliv är områden som förändrats starkt under 90-talet. En konsekvens av förändringarna i vår senmoderna samtid har varit att gamla identiteter löses upp och nya skapas vid sidan av nya kulturella former. Han redovisar i sin rapport att unga människor som blivit flyktingar konstruerar olika symboliska bilder utifrån bland annat minnen och produkter som skapats utifrån den kultur de tillhör. Bildernas symbolik skapar en meningsfull tillvaro och stabilitet i en tid då många inre och yttre förändringar sker. Bunar tar i sin inledning också upp det allmänna tänkandet kring ”vi” och ”dem”, och kopplar detta till urtidens jaktfolk som redan de var mycket misstänksamma till främmande människor som gjorde intrång på deras territorium. Denna inställning och tankesätt har knappast förändrats i dagens samhälle. ”Vi” behöver fortfarande ”dem” för att definiera ”oss” som grupp, och om ”de” ska bo hos ”oss” måste de följa våra normer och regler. ”De” måste bli normala för att bli accepterade enligt detta synsätt. ”Vi” har makten att bestämma vad som är normalt och inte (Bunar 1998).

Biografi, identitet, flyktingskap

Bunar beskriver i denna första del av sin rapport hur viktigt det är att återskapa ett hem i det nya landet man kommer till som flykting, eftersom hemmet utgör en trygg punkt. Han menar utifrån sina erfarenheter att ett hem inte är bundet till en viss geografisk plats utan det kan återskapas på olika ställen, detta på grund av att det är en konstruktion som bärs upp av ens identitet, utifrån bland annat minnen och känslor. För Bunar blev det nya hemmet i Sverige en samlingspunkt för delar från hans tidigare identitet, samt de möjligheter den nya omgivningen gav till att kunna skapa sig en ny identitet (Bunar 1998).

Bunar argumenterar för att kulturell marginalisering är något positivt. Om han skulle hålla fast vid allt det gamla i hemlandet, skulle detta leda till utanförskap i livet i Sverige. Om han å andra sidan skulle förneka sina rötter och alla traditioner, skulle han hamna i kris. Han kan heller aldrig få full bekräftelse och erkännande från omgivningen i Sverige som svensk, på grund av orsaker som till exempel utseendet och brytningen på det svenska språket – för att inte nämna tänkandet kring ”vi” och ”dem”. Bunar menar att man för att integreras på bästa sätt behöver få en meningsfull tillvaro och han har funnit att man som flykting får en meningsfull kulturell tillvaro om man kan vara delvis förankrad i två kulturer samtidigt - att man intar ett positivt förhållningssätt till ett ”både och”. För att finna denna mening bland sina livsvillkor är det av stor vikt att man har skapat sig olika intressen och har en sysselsättning av något slag, till exempel ett arbete (Bunar 1998).

Flyktingskapets kulturella hermeneutik

I rapportens andra del berättar Bunar att de ungdomar han intervjuade har behållit sina gamla tankestrukturer och mönster. Dessa strukturer och mönster styr deras uppfattning och förståelse kring omvärlden. Deras föreställningar kring identitet och grupptillhörighet bygger på deras egna samt gruppens uppfattningar om vilka de är, och ett genomgående drag som framkommer i intervjuerna är att ungdomarna i livet här i Sverige överaccentuerar det sociala livet som de tidigare hade hemma i Bosnien. De har vidare tagit till sig kategoriseringar de fått från andra här i Sverige, och vant sig vid och accepterat tanken på att alltid ha statusen som främlingar. Även om ungdomarna är överens om att grunden till deras identitet finns i det bosniska, betyder det trots detta inte att de inte även försöker ta till sig det svenska. Som en informant sa: *Varje kultur jag kommer i kontakt med blir en del av mig --- Men jag kommer aldrig att bli svensk* (Bunar 1998: 40). Bunar menar på att det svenska aldrig kommer att acceptera dessa ungdomar som fullvärdiga svenskar, och han frågar sig då hur man hanterat dessa svårigheter. Han finner att ungdomarna genom att reflektera över de förändringar som sker får det lättare att hantera sin situation. Dagliga reflektioner gör att de kan analysera den förändringsprocess de befinner sig i. Genom reflektion kan de också genomskåda sin egen status i den makthierarki som råder i samhället (Bunar 1998).

Bunar tar vidare upp språket som en väldigt viktig del för ungdomarnas självförtroende och för deras sociala kontakter. Deras utländska brytning leder till att de till exempel i skolan kan känna sig osäkra eller i underläge när de interagerar med andra – även om de skulle ha bättre ämneskunskaper inom andra områden. De tycker själva att de efter allt som de gått igenom har uppnått en större mognad än sina svenska jämnåriga. En ungdom säger: *Jag har varit med om så mycket under de senaste åren. Man mognar snabbt* (Bunar 1998: 41).

Avslutningsvis berättar Bunar att det är en komplex bild som framträder i samtalen med ungdomarna. Det finns visioner om framtiden, samtidigt som de har en stark förankring i det förflutna. Det finns en öppenhet mot det nya, samtidigt som det även finns en fördomsfullhet. Men mitt i allt utstrålar de optimism, styrka och respekt (Bunar 1998).

4.3 Diskussion

Båda forskningsrapporterna visar på att ungdomar tenderar att utveckla en hybrid identitet i Sverige – de är ”varken – eller”. De upplever att de aldrig fullt ut kan bli erkänd som svensk. Enligt Ålund beror detta till viss del på samhället, att det är svårt att integreras till att bli ”svensk”, och att ungdomarna själva inte har så stor möjlighet att påverka sin situation. Bunar lyfter också fram att samhället påverkar, men däremot har han funnit att individen har en större möjlighet att själv påverka, i jämförelse med Ålunds resultat. Denna möjlighet sker enligt Bunar genom att ungdomarna intar ett positivt förhållningssätt till ett ”både och”. Detta innebär att de håller fast vid sin ursprungliga kultur, samtidigt som de också tar till sig av den nya. Genom att de reflekterar över de förändringar som sker får de en möjlighet till att finna en meningsfull tillvaro (Ålund 1997:, Bunar 1998).

Ålund (1997) har i sin forskning kommit fram till att sökandet efter identitet å ena sidan är gränsöverskridande. Å andra sidan är det också möjligt för ungdomarna att vända sig bort ifrån den etnicitet de blivit tillskrivna, och istället ha en öppenhet mot andra kulturer. De bryr sig alltså inte om de etniska gränserna utan ser möjligheterna i att kunna utbyta erfarenheter med varandra. Olika etniska grupper närmar sig varandra alltmer, och identiteten måste inte nödvändigtvis sökas bland de biologiska rötterna, utan kan sökas i närliggande kulturer. Detta var fallet i Ålunds forskning i exemplet med den svensk-serbiska informanten som sökte finna sin serbiska förälders kultur bland bosnier, då hon inte hade några serber att identifiera sig med i Sverige. Vi kan här finna paralleller i Bunars forskning, då en av hans informanter talar om att varje kultur hon möter blir en del av henne. Detta kan tyda på att det numera finns en öppenhet bland ungdomar gentemot andra kulturer. Däremot går Bunars resultat emot Ålunds vad gäller sökandet efter sina rötter. I Sverige överkommunicerar Bunars informanter sitt bosniska ursprung, det verkar som att grundidentiteten endast går att söka i hemlandet Bosnien, och inte någon annanstans. Vår tolkning är att denna skillnad beror på att informanterna i Bunars forskning är första generationens invandrare, har vuxit upp i Bosnien och har därmed egna erfarenheter därifrån, till skillnad från ungdomarna i Ålunds forskning, vilka är andra generationens invandrare och har vuxit upp i Sverige. Därmed har dessa ungdomar endast familjemedlemmar och släktingar som påminner dem om ursprunget, de har ingen egen erfarenhet av att leva i föräldrarnas/föräldrarnas hemland (Ålund 1997:, Bunar 1998).

5. TEORETISKA PERSPEKTIV

I detta avsnitt presenteras social identitetsteori och symbolisk interaktionism. Därefter förklarar vi det centrala begreppet identitet samt hur detta har teoretiserats i tidigare forskning.

När en människa tvingas lämna den omgivning hon är van vid för att bygga upp sitt liv i en ny kultur, sker en övergångsprocess i vilken hon gör en omtolkning av sitt jag och sin identitet (Payne 2002). Detta ser vi som applicerbart i den process som sker då en flykting tvingas lämna sitt land, och dennes ursprungliga identitet hotas. Eftersom vi vill ta reda på hur identiteten påverkas och omformas under migrationsprocessen, måste vi också förstå hur identitet skapas – både individuellt och i grupp. Inom socialpsykologin⁴ ligger bland annat teorierna om symbolisk interaktionism och social identitetsteori. Vi har valt dessa två för att förstå fenomenet identitet, samt för att använda dessa som redskap i vår analys och tolkning av vårt resultat. Symbolisk interaktionism och social identitetsteori påminner i mångt och mycket om varandra. Skillnaden är att social identitetsteori har fokus på kollektiva identiteter, medan den symboliska interaktionismen går in mer på djupet på en individuell nivå (Jenkins 2008). Vi ser därför att de båda teorierna kompletterar varandra eftersom de täcker in identitetsskapande på olika nivåer (Petersson 2003). I likhet med konstruktionismen⁵ ser vi också att identitetsformandet är en ständigt pågående process och att vi kontinuerligt formas av den verklighet vi lever i (Kinnvall 2003).

5.1 Social identitetsteori

Henri Tajfel var en brittisk socialpsykolog, mest känd som medutvecklare till den sociala identitetsteorin, tillsammans med sin student John Turner. Tajfel är även känd för sitt *minimal group paradigm*. Denna visade på att individen tenderar att gynna den egna gruppen framför andra grupper, även om det inte förkommer någon konkurrens mellan grupperna. Den sociala identitetsteorin befinner sig emellan sociologiska perspektiv på individnivå och psykologiska teorier kring identitet. För att få vägledning i studiet av identitet tar man hjälp av social identitetsteori som lägger fokus på kollektiva identiteter, grupper och grupp-processer (Kinnvall 2003).

Hur vi uppfattar oss själva och hur vår identitet byggs upp har mycket att göra med vår individuella ”grupptillhörighet”, exempelvis ”vi är studenter” eller ”vi är iranier i Sverige”. Att tillhöra en grupp tjänar som en källa till den egna identiteten. Man bedömer värdet i sin egen grupp genom att jämföra den med andra grupper (Helkama 2000). En människa gynnar ofta den grupp hon tillhör framför andra grupper i den sociala identifikationen. Detta är helt kopplat till personens självkänsla. Detta beror på att grupper ger sina medlemmar stöttning och självaktning vilket leder till att de själva vill tillhöra sin grupp och favoriserar den gentemot andra grupper. Ser en gruppmedlem däremot en möjlighet att byta grupp och ingå i en som har en högre ställning så ses detta av medlemmen som gynnande och statushöjande för egen del (Kinnvall 2003).

Om en språkgrupps identitet är hotad kan dess medlemmar genom att över- eller underkommunicera på sitt eget språk avvika från andra grupper och gynna den egna gruppen. När vi upptäcker skillnader mellan oss själva och andra ökar medvetenheten om den

---

⁴ Denna teori handlar om vilka effekter olika relationer ger, med avseende på att skapa och upprätthålla sociala identiteter (Payne 2002).

⁵ Denna teori lägger fokus på språkets betydelse för formandet av relationer, och lärande genom den sociala interaktionen (Thomassen 2007).

avvikande skillnaden. Om förutsättningarna i den egna gruppen förändras kommer också synen på den och andra grupper att förändras. Om till exempel en majoritetsbefolkning känner sig hotad i sin maktställning kan fördomar uppstå gentemot minoritetsgrupper i landet. Är majoritetsbefolkningen däremot trygga i sig själva så har de inte behovet av att hävda sig gentemot andra grupper i samhället (Helkama 2000).

5.2 Symbolisk interaktionism

Den symboliska interaktionismen har sitt ursprung från bland andra amerikanen George Herbert Mead. Huvudtanken i denna teori är att människor handlar med utgångspunkt i symboler som finns i deras medvetande, och dessa symboler innehar en särskild betydelse i omgivningen (Mead 1934). Symbolisk interaktionism presenteras av Trost & Levin (1999) inte direkt som en teori utan mer som ett synsätt eller ett perspektiv för att analysera den sociala verkligheten. Symbolisk interaktionism hjälper oss att förstå den del av den sociala verklighet vi söker förstå, såsom skeenden och mänskligt beteende och är därför inte någon hjälp till att förklara varför saker sker. Teorin riktar även fokus på människors beteenden som sociala individer. Synsättet utgår ifrån att människor är föränderliga och aktiva även om förändringen sker långsamt (Trost & Levin 1999).

Social interaktion och symboler

Enligt symbolisk interaktionism är den sociala interaktionen en process som aldrig avbryts förutsatt att omgivningen är social och samverkar. Att interagera är att samtala, både oralt och med hjälp av kroppsspråk minspel, gester och lek. För att kunna interagera krävs ett språk, och utan språk kan vi dessutom inte tänka. Orden är våra vanligaste symboler och hjälper oss att göra språket meningsfullt (Trost & Levin 1999). Symbolerna skapas utifrån interaktionen med andra (Mead 1934). För att vi ska förstå varandra i den sociala interaktionen krävs att de symboler vi använder har samma betydelse för de personer som samspelar. Om vi stöter på symboler vi inte förstår eller om vi försöker interagera på ett främmande språk vi inte behärskar har vi svårare att uttrycka oss med ord eftersom vårt ordförråd kan vara begränsat. En invandrad person med brytning kan av omgivningen i dessa situationer upplevas som mindre intelligent. Invandraren kan uppleva detta som ett handikapp i samhället eftersom språket i mångt och mycket är nyckeln till interaktion (Trost & Levin 1999). Att interagera med andra har med att göra vilken uppfattning jag som människa har om mig själv. Mitt beteende som person beror på de inre konstruktioner jag har av omvärlden (Payne 2002). För att förstå den process där identiteten skapas, är det omöjligt att skilja individen från sammanhanget. Språket spelar då som sagt en stor roll för att skapa gemenskap med omgivningen, men också att man har likadana referensramar (Kinnvall 2003).

Socialisering och familj

Alla socialiseras från födseln in i sammanhang, såsom familjen, samhället, vänkretsen och så vidare. Genom denna socialiseringsprocess lär vi oss vad som är rätt och fel och hur vi ska bete oss och inte. De allra flesta vet vad termen familj betyder och den behöver vanligtvis inte förklaras närmare. Men även om vi alla vet vad den innebär så har den en specifik betydelse för oss alla. Denna term varierar i förhållande till tid, plats och person. En familj kan vara en symbol för oss även om den upplevs och definieras olika av oss alla. Genom vår tillhörighet i vår familj och i de sammanhang vi ingår i, har vi lärt oss vilka förväntningar som är riktade mot oss i den eller de positioner vi har, vilka roller vi intar, och så vidare (Trost & Levin 1999).

Roller och förväntningar

Människor handlar i förhållande till sig själva och sin omgivning och försöker också anpassa sig till sin omgivning. Symbolisk interaktionism talar om sociala förväntningar. Det handlar bland annat om roller eller sociala identiteter – som man själv tagit på sig eller tillskrivit sig och dessa roller eller identiteter blir viktiga symboler i interagerandet med andra. Hur man väljer att agera gentemot omgivningen har mycket att göra med den identitet man blir tilldelad men man är även beroende av sin omgivning i formandet av den egna identiteten. Ofta är de tillskrivna identiteterna och rollerna helt omedvetna (Trost & Levin 1999).

Social identitet

Den sociala identiteten är den man har gemensamt med andra människor i en grupp. Denna identitet är föränderlig genom att man uppträder på olika sätt beroende på vilken social situation man befinner sig i eller på hur ”tillgänglig” man vill vara gentemot andra (Kinnvall 2003). Eftersom vi hela tiden utvecklas som människor så får vi också nya och förändrade roller eller identiteter genom hela livet. Det går att dela in identiteterna efter fyra olika typer. Universella typer är alltid närvarande, exempelvis kön och ålder. Mellanpersonliga typer är namn vi ger varandra i interaktionen. Strukturella typer är titlar som exempelvis yrke men även civilstånd. Den fjärde typen är massrelationer, som exempelvis kund. Vi har alla en mängd olika sociala identiteter (Trost & Levin 1999). Om en människa ställs inför nya utmaningar, situationer eller miljöer blir hon mer medveten om sig själv och hur andra uppfattar henne. Den kulturella omgivningen har en avgörande inverkan på vår självuppfattning. Självuppfattningen beror på en persons tidigare erfarenheter men den påverkas även av den kultur som personen är van vid (Helkama 2000). Dessa tankar kan man använda sig utav för att förstå till exempel övergångskriser - processer som innebär att man måste göra en omtolkning av sitt jag och sin identitet. En sådan process kan vara den när en människa flyr från sitt hemland (Payne 2002).

Definition av situation

Vi lär oss vilka personer som är viktiga för oss och konstruerar oss själva efter dessa. Skulle man förlora en sådan viktig person måste man genomföra en inre rekonstruktion för att kunna hantera den situation man hamnar i, utan den viktiga personen. Det kan till exempel handla om att ens förälder har gått bort. Symbolisk interaktionism kan här ge sin förklaring till hur starka känslouttryck uppkommer. Den ser sorg som en känslouttryck som uppkommer först vid en förlust och inte som en inre process i psyket. Den symboliska interaktionismen utgår alltså inte från det psykologiska perspektivet på människans beteende. Istället för att fokusera på den nära relationen, vilket man normalt gör, lägger man fokus på samspel. Teorin fokuserar därmed inte på de känslomässigt krävande bitarna, utan den utgår ifrån att människan har en positiv grundsyn, att hon är kompetent och har en förmåga att påverka sin framtid i önskad riktning (Payne 2002). Beroende på hur positivt eller negativt man definierar sin tillvaro, har att göra med hur man varseblir och hanterar sin situation. Upplever man glaset som halvtomt eller halvfullt? Ser man de positiva konsekvenserna av saker som sker upplever man glaset som halvfullt. Upplever man det istället halvtomt kan man utifrån denna negativa syn omdefiniera detta till att bli mer positivt. Den verklighet vi varseblir är utifrån symbolisk interaktionism subjektiv genom att vi utgår ifrån oss själva. Det som ses som objektivt är det som är allmänt vedertaget i vår sociala miljö (Trost & Levin 1999).

Signifikanta andra

Under vår uppväxt finns det ofta någon person i vår bekantskapskrets som har betytt lite extra för oss, som vi har sett upp till. Dessa personer kallas signifikanta andra. De signifikanta andra är för den enskilde positiva i den givna situationen men de behöver inte stå i samklang

med varandra. Den signifikanta andra kan ha skilda uppfattningar om vad som är rätt och fel, eller sunt eller osunt. Motsättningar kan uppstå och leda till konflikt, som kan lösas på olika sätt. Ett sätt den enskilde kan omdefiniera situationen på är att sortera bort någon av de signifikanta. Ett annat sätt kan vara att omdefiniera dem så att de passar in i situationen de befinner sig i. Den enskilde kan då i en besvärlig situation fråga sig själv "Hur skulle min pappa ha resonerat i detta läge?" Den enskilde kommunicerar här i tankarna med sin far som han i detta läge definierat som sin signifikanta andra (Trost & Levin 1999).

Nuet

Symbolisk interaktionism utgår från nuets betydelse och att vi alla befinner oss i en ständig process, är framåtblickande och menar på att vi oavbrutet förändras som människor. Synsättet bortser inte ifrån det vi har varit med om tidigare, den ser istället vår erfarenhet som integrerad i oss. Detta visar sig i nya meningar och värderingar i den ständigt pågående förändringsprocessen. Vårt beteende i nuet är resultatet av hela vår tidigare historia såväl på det individuella som på det sociala planet. Människor kan använda sig av sina gamla erfarenheter för att förstå sin situation i nuet (Trost & Levin 1999).

Symbolisk interaktionism har kritiserats eftersom den betonar individualismen starkt trots att teorin numer har ett större fokus på samspel. Kritik har också riktats emot teorin för att den utesluter känslor och mer utgår från ting och handlingar. Teorin lägger istället stor vikt vid att förstå individens samspel med omgivningen i skilda kontexter eftersom vi behöver andras syn på oss för att vi ska kunna ha en syn på oss själva (Kinnvall 2003).

5.3 Identitet

Identitet är en nödvändighet för människan till att odla en känsla av tillhörighet. Den är också en förutsättning för att en individ ska hitta och förstå sin plats i sin omgivning. Subjektiv identitet handlar om hur individen ser på sig själv och vilka attribut man tillskriver sig. Objektiv identitet handlar om hur andra ser på individen. När man genomgår förändringar i den sociala verkligheten kan man uppleva det som att man har kortlivade och övergående identiteter. Detta beror på att det föreligger ett samspel mellan sociokulturella strukturer och individens uppfattning om sig själv. Identiteten är bunden till det sammanhang och den tid vi lever i. Därmed ses identitet som något som är föränderligt i en ständigt pågående process, och inte som en orubblig egenskap. När livet går sin gilla gång upplever man oftast inte ett behov av att fundera över sin identitet. Det är först när omständigheterna förändras som begreppet identitet blir aktuellt. Skillnaden mellan den gamla och den nya identiteten beror alltså på en förändring i individens livssituation, till exempel vid migration, när saker förändras och det mesta är annorlunda mot vad det var förut. Därför spelar både sociala och individuella faktorer in i studiet av identitet (Ahmadi 2000).

5.4 Teoretiska tankegångar kring identitet utifrån tidigare forskning

Identitetsarbete under tonåren

Identitetsarbete handlar om ett ständigt sökande efter vem man är, men utvecklandet av en egen identitet är som mest påtaglig under tonåren. Detta identitetsarbete är en oupphörligt pågående process som bär på såväl kollektiva, sociala och individuella dimensioner. Som ungdom påverkas man av andras åsikter och förpassas in i bestämda kategorier vilket kan förhindra att man skapar sin egen väg. En invandrarungdoms identitetsarbete kan dessutom handla om upplevelser av utanförskap och förutsättningar för gränsdialoger mellan olika etniska grupper i dagens multietniska samhälle. De strider som dessa unga människor utkämpar med sig själva och andra i sökandet efter sitt rätta namn och sin förankring i

tillvaron, utgör det moraliska och kulturella sammanhanget för deras ofta konfliktfyllda identitetsarbete. Ungdomarna försöker få ett fotfäste i det vardagliga livets sociala sammanhang. Deras identitet formas och handlingsval, drömmar och visioner utvecklas inom ramen för det som varit och det som är. Traditionens roll i sammanhanget är komplex och tar sig både direkta och indirekta uttryck. Det är inom familjens ramar och inom de samhällsliga ramarna som identiteten formas, livsformer uppstår, framtidsvisioner produceras och kulturella budskap och handlingar utvecklas (Ålund 1997).

Etnisk identitet och nostalgisk identitet

Den moderna etniska identiteten formas aktivt på grund av de olika kulturella och etniska erfarenheterna man har med sig från hemlandet. De gamla erfarenheterna sammanfogas med de nya man får i och med migrationen och tiden man tillbringar i det nya landet. En migrants livsvillkor präglas av uppbrott från sina tidigare livsmiljöer och leder ibland till nostalgiska känslor vilka som regel uttrycks genom minnesbilder från hemlandet. Man tenderar då att försköna och idealisera dessa bilder och göra dem till bättre än vad de faktiskt var. Det som har lämnats där borta blir till ett slags längtans grepp, förstärkt av tillvarons utanförskap, osäkerhet och ovisshet. Den skapade eller mer inbillade världen blir symboliskt omskriven så att den fortfarande ger en efterlängtd trygghet. Identiteten byggs upp av symboliska tillgångar och det känns svårt att förankra sig i det nya landet. I denna process, som innebär en omdefiniering av identiteten, urladdas starka energier. Uppgörelsen med sitt gamla och nya jag tvingar fram nya kulturella identiteter i det nya landet. Det man har med sig från hemlandet och som finns i individens etniska minne hjälper till att skapa en ny ordning i det nya landet i jämförelse med den tidigare kanske ovissa framtiden i hemlandet. Under det nya identitetsbyggandet brottas man med sina traditioner och sin historia. Efter en tid i det nya landet sker oftast en ny slags förankring i tid och rum (Ålund 1997).

Identitet och liminalitet

Bunar (1998) använder sig i sin forskningsrapport "Ungdom, kulturmöten, identitet" av rådande teoretiska resonemang för att diskutera begreppen identitet och liminalitet. Han nämner inte specifikt vilka dessa teorier är, men han talar mycket om att vi lever i den senmoderna samtiden. Han menar på att flyktingar ofta kan känna både skuld och lycka över att ha sluppit undan tragiska händelser i hemlandet. Men när man inser att tiden går och både man själv och samhället börjar glömma det som hänt, kan en förändring mogna fram och man formar ett nytt sätt att tänka (Bunar 1998). Något som är aktuellt i flyktingens resa in i den nya kontexten är det liminala tillståndet, en övergångsperiod. Detta tillstånd är det andra steget i en trestegsprocess, vilken består av separation, övergångsperiod samt reinkorporering. Övergångsperioden för med sig förvirring eftersom de nya kulturella markörerna gör att det blir svårare att känna igen sig och att hitta sin identitet. Det som man innan tog för givet finns inte längre. Instängd på en flyktingförläggning har man varken politiska eller sociala rättigheter så länge man väntar på besked om man får uppehållstillstånd eller inte. Detta kan man kalla för ett strukturellt utanförskap, då man är utanför samhället, men ändå styrd av lagar och regler (Bunar 1998).

Det sociala sammanhangets betydelse

De upplevelser och tolkningar av de olika sammanhang en individ rör sig i, bygger upp och bevarar en viss självbild. Flyktingen baserar ofta sin självbild på sammanhang och händelser som varit, men inte längre kan bli verklighet. Det enda som kan tränga undan det förflutna är nya sociala relationer. Genom dessa relationer kan man upptäcka det nya sociala sammanhangets värde, möjligheter som finns i samhällets strukturer, och möjligheter till att själv kunna anpassa sig (Bunar 1998). Subjektivt sett handlar identitetsbyggandet om att

individen bygger upp en stabil självidentitet vilken baseras på kompromisser, förhandlingar och flexibilitet. Objektivt sett, är dessa krav från det senmoderna samhället på individen. Samhället måste skapa de strukturella förutsättningar som krävs för att identitetsbyggandet ska kunna fullföljas, med hänsyn till de särskilda behov som finns. Bunar (1998) menar att det är upp till oss själva att påverka hur vi vill att vårt samhälle ska se ut - vi kan påverka i både politiken, ideologier och attityder (Bunar 1998).

6. METOD OCH MATERIAL

6.1 Metodval

Det finns tre möjligheter när det gäller val av metod, nämligen kvalitativ, kvantitativ, eller en kombination av dem båda. Vi har använt oss av kvalitativ metod i syftet att få kunskap och inblick i individens personliga upplevelser utifrån dennes perspektiv och sammanhang. Denna metod innebär att forskaren försöker förstå och leva sig in i det informanten berättar, både genom ord och genom kroppsspråk. Kvalitativa metod betonar helheten och innebär att fenomen ska studeras i sitt sammanhang (Larsson 2005). Metoden söker efter svar på frågor som till exempel: "På vilket sätt...?"⁶. I denna metod lämnar man över en del av tolkningarna till läsaren, och världen blir då så komplex som verkligheten är och upplevs (Svenning 2003). Kvantitativa metoder däremot förknippas oftast med kvantifierbara data⁷, men det innebär inte nödvändigtvis att det enbart är siffror man arbetar med. Det karakteristiska är dock att man använder kvantiteter när man tolkar och analyserar sitt empiriska material (Elofsson 2005). Vi anser att den kvalitativa metoden är mest lämplig för vår undersökning då det är just individens upplevelser av sin livssituation som vi vill undersöka.

6.2 Ansats

Det finns i forskning en fördel med att beskriva vilka filosofiska tankegångar man utgår ifrån. Vid kvantitativa studier används oftast ett positivistiskt synsätt⁸, men vid kvalitativa är det istället vanligare med ett hermeneutiskt synsätt⁹. Utifrån hermeneutiska tankegångar har fenomenologin uppkommit, och den innebär att man tolkar de beskrivna fenomenens mening (Kvale 1997). Utifrån sin livsvärld ger våra informanter oss beskrivningar om sina upplevelser och tankar kring tiden före, under och efter migrationsprocessen. Från början tänkte vi att vi ville ha ett fenomenologiskt perspektiv som grund, men vi märkte sedan att det skulle bli svårt. För enligt dessa tankegångar ska man bortse från teorier och trycka undan sin förförståelse när man arbetar vetenskapligt (Thomassen 2007). Vi tycker att detta känns svårt, vi anser likt Wikström (föreläsning HW 090121) att det nästan är oundvikligt att påverkas av teorier och förförståelse när man ska tolka och analysera sitt material. Larsson (2005) säger till och med att detta är omöjligt, därför att man alltid har någon form av tanke eller hypotes om ämnet man ska studera eftersom det också handlar om forskarens intresseområde. Det finns många fler som är kritiska till att man ska trycka undan sin förförståelse. De menar att detta skulle innebära att vi, trots att vi lever i en värld där vi alltid existerar i ett sammanhang, då skulle vara tvungna att tänka bort just hela det meningsskapande sammanhang där vi upplever fenomenet. Men detta är alltså omöjligt menar kritikerna. På grund av detta har vi istället valt att ha ett hermeneutiskt synsätt som utgångspunkt. Detta menar på att det är just vår förståelsehorisont som ger mening åt det vi upplever, och den hjälper oss att staka ut riktningen för vår undersökning och komma fram till vilka frågor vi vill få svar på. Vi har under arbetets gång därför haft en medvetenhet om vår förförståelse, låtit den finnas med men samtidigt också försökt att inte låsa fast oss i dessa tankebanor, utan försökt vara öppna för att värdera materialet så neutralt som möjligt (Thomassen 2007).

Att ha en förförståelse innebär att man har en medvetenhet inom ett visst område. Denna medvetenhet är inte vetenskaplig utan den är en grundläggande förståelse för ämnet som man har format både genom teori och genom erfarenhetsbaserad handling (Thomassen 2007). Migration och kultur är områden som vi båda är intresserade av och vi har flera erfarenheter

---

⁶ Svar på denna typ av frågor kan också kallas mjukdata (Svenning 2003).

⁷ Dessa är svar på frågor som till exempel: "Hur många", och kan även kallas hårddata (Svenning 2003).

⁸ Vilket har som ambition att förklara (Thomassen 2007).

⁹ Vilket har som ambition att hjälpa till förståelse (Thomassen 2007).

som påverkat oss. Båda två har bekanta som har erfarenhet av flykt från krigsdrabbat land. Marie har tidigare gjort en intervju med en kvinna från Iran i syfte att dela med sig av sina upplevelser om att fly. Catharina har gjort sin socionompraktik i en invandrartät förort i Sverige. Hon har också erfarenhet av att bo i ett land där kulturen skiljer sig starkt från den svenska, där det inte var självklart vilken roll man som utlänning förväntades ha. Allt detta och utan tvivel mycket mer – till exempel bilder vi fått via media – har gjort att vi tänker att flyktingskap och identitetsskapande är komplexa områden och många gånger mycket svårt. Till exempel har vi tänkt att asylprocessen är något som är väldigt tungt och svårt för de allra flesta att gå igenom.

Utifrån en medvetenhet i teorier formade vi våra frågeställningar, samtidigt som vi också arbetade empiriskt¹⁰ genom att intervjua. Under arbetets gång har empirin lett fram till att våra teoretiska infallsvinklar har modifierats. Detta innebär att vi har haft ett abduktivt arbetssätt¹¹. Det har med andra ord varit en medveten växelverkan mellan teori och empiri i vårt tillvägagångssätt. Vår strävan har varit att ha ett öppet förhållningssätt för att kunna få ny och värdefull kunskap inom området (Larsson 2005).

Den forskning som tidigare har gjorts kring flyktingskap och identitet är väldigt omfattande. Vår önskan är att vi med utgångspunkt från teori och tidigare forskning ska kunna belysa området utifrån ett nytt perspektiv (Svenning 2003). Så vitt vi vet är det ingen som tidigare har forskat inom ämnet på samma sätt som oss – ingen som haft exakt samma syfte och frågeställningar, ingen som har intervjuat just våra informanter tidigare – och med all säkerhet är det ingen som har vår förförståelse. Därför hoppas vi åtminstone att kunna komma med några nya beskrivningar av flyktingskap och identitet.

6.3 Litteratursökning

Vid sökning efter litteratur och forskning på Internet har vi använt oss av följande sökord: Identity, belonging, migration, flyktingar, asyl, identitet, hanterbarhet samt ungdomar. Vi har använt oss av Universitetsbibliotekets¹² databaser Gunda och Libris. Vi har vidare använt oss av olika söktjänster på Internet som Google och Scholargoogle, samt relevanta hemsidor som till exempel Migrationsverkets. Slutligen har vi även använt oss av kommunala bibliotek i Göteborg samt Bräcke Diakonigårds bibliotek. Utöver detta har vi även sökt engelska artiklar på Illumina. Detta skulle ge oss en internationell överblick i ämnet (föreläsning RT 090126) men det var dock svårt att hitta artiklar vi kunde använda oss av. Vi har därför inte med någon i vår uppsats. Den översikt vi fick med hjälp av alla dessa sökningar gjorde att vi fick en fingervisning om hur forskningsläget ser ut på vårt område och hur det tidigare har belysts. Den gav oss en vägledning till hur vi kunde gå vidare och hjälpte oss att precisera våra frågeställningar (Svenning 2003).

6.4 Urval

Vi ville nå informanter som har erfarenhet av att fly från sitt hemland, vilka har genomgått en asylprocess i Sverige samt fått uppehållstillstånd alternativt svenskt medborgarskap. Detta var ett måste för att de skulle kunna ge svar på våra frågor. De skulle dessutom ha erfarenhet av att ha bott här i åtminstone några år, så att de haft tid till att reflektera över allt som de varit med om samt fått en chans till att hinna ta sig in i samhället, att de därmed hunnit få

---

¹⁰ Vilket innebär att vi har hämtat data från erfarenheten (Thomassen 2007).

¹¹ Att använda sig av abduktiv metod i en och samma studie innebär att man kombinerar induktiva och deduktiva metodstrategier. Deduktiv strategi innebär att man utgår från teorier. Induktiv strategi innebär att man utgår från empirin, det vill säga observationer av verkligheten (Larsson 2005).

¹² Tillhörande Göteborg

erfarenheter och upplevelser om detta som de kan relatera till. Vidare var ett kriterium att de skulle ha tillräckligt goda kunskaper i svenska så vi skulle kunna kommunicera utan tolk. Vi sökte informanter som ursprungligen kommer från Iran, och som flydde till Sverige under 1980-talet då landet låg i krig (www.migrationsverket.se). Vi tyckte också att det var intressant att de alla kom i anslutning till tonåren, som i sig är en tid av stora förändringar i identiteten (Ålund 1997). Nuvarande ålder spelade ingen större roll. Vi eftersträvade en jämn fördelning mellan könen, men på grund av att vi inte hade tid till att vänta tills vi fick tag på fler kvinnliga informanter genomförde vi intervjuer med tre män och endast en kvinna. Anledningen till att vi ville att alla informanter skulle komma från ett och samma land är att det bidrar till att deras berättelser blir mer lika, och därmed lättare att jämföra med varandra (Wikström 2007). Att det blev just Iran beror på att vi visste att vi via en kontakt kunde få hjälp till att få tag på informanter därifrån.

6.5 Genomförande

Vi gjorde inledningsvis litteraturstudier för att få kunskap och medvetenhet om olika teorier och komma fram till vilka som vi kunde applicera på vårt område, samt för att få en översikt över tidigare forskningsstudier. Detta hjälpte oss att få en kunskapsöversikt och bild av området (Larsson 2005). Utifrån denna kunskapsbas utformade vi vår intervjuguide¹³. Därefter utarbetade vi en missiv¹⁴ som var avsedd att ge informanterna kortfattad men tillräcklig information om vårt syfte med studien, samt en inbjudan till medverkan. Via en för oss båda personlig kontakt fick vi hjälp att hitta informanter, och skickade ut vår missiv till dessa via e-post. Efter detta gjorde vi en testintervju på oss själva. Utifrån resultatet från denna intervju såg vi vad som behövde redigeras i intervjuguiden. Eftersom ingen av oss själva har erfarenhet av att migrera blev förstasvaren påhittade, varför vi också bestämde oss för att vi ville göra en pilotintervju med en person som har egen erfarenhet. Vi genomförde denna pilotintervju, och fick efteråt kommentarer av informanten på våra frågor. Justeringarna var dock av sådan liten art att intervjun också skulle kunna användas som verkligt material till vår uppsats. Detta blev också fallet efter vi fått informantens tillåtelse till det.

Vårt mål var från början att genomföra sex stycken intervjuer, då detta kan generera en lämplig mängd till en C-uppsats (föreläsning JL 090129). På grund av att vi inte fick kontakt med informanterna så tidigt som vi hade önskat, men såg att det material vi hade fått fram vid ett visst skede gav tillräckligt med information, valde vi att stanna vid fyra intervjuer. Det intressanta med intervjuerna blev att få en inblick i informanternas synvinkel, att förstå hur deras identitet har påverkats, och sedan försöka återge till läsaren vad som framkommit i intervjuerna så som informanterna förklarar det (Kvale 1997).

Vad gäller intervjuer finns det tre olika former för hur man kan gå tillväga. Den första är den informella intervjun som också är den mest öppna och flexibla, där samtalet kan löpa fritt. Den andra är då man använder sig av en intervjuguide (vilken är kopplad till problemställningen) med teman och underfrågor. Guiden fungerar som en checklista för de saker man gärna vill få svar på. Det tredje alternativet slutligen är en standardiserad intervjuguide med öppna frågor. Detta sätt är inte så flexibelt, men däremot minskar det risken för felkällor när man intervjuar många olika personer (Larsson 2005). Vårt val av intervjumetod för denna undersökning föll på den sistnämnda. Vi ansåg att detta skulle vara det bästa sättet för oss att få svar på det vi vill ha svar på. Fördelen med denna typ av intervju är att informanten här får utrymme för sina egna tankar och åsikter, och kan beskriva fritt hur han/hon upplevt situationen förutsatt att vi som intervjuare kan skapa en god kontakt genom

---

¹³ Se bilaga 1.

¹⁴ Informationsbrev. Se bilaga 2.

att visa intresse, förståelse och respekt (Kvale 1997). En viktig sak med denna intervjuform är vidare att det blir det lättare för oss att jämföra och analysera resultaten, eftersom vi har utgått från samma frågor till alla våra informanter. Vi har alltså genomfört halvstrukturerade intervjuer med hjälp av en standardiserad intervjuguide, där vi formade frågorna utifrån våra frågeställningar samtidigt som vi hämtade inspiration från teorierna om symbolisk interaktionism samt social identitet (Larsson 2005).

I den kvalitativa forskningsintervjun riktar man, som vi tidigare nämnt, in sig på informantens livs- och upplevelsevärld. Som intervjuare är det därför viktigt att vi får en nära kontakt med den person vi intervjuar, och verkligen söker förstå vad denne vill få fram. Det är viktigt att ha ett helhetstänkande och att lyfta fram det sagda i sitt sammanhang. I allt detta är dynamiken viktig - att olika processer och samband lyfts fram för att vi ska kunna förstå intervjupersonens värld så som denne upplever den (Larsson 2005).

De två första intervjuerna genomfördes i ett grupprum på ett bibliotek, med stängd dörr för att vi skulle kunna sitta ostörda. Den tredje och fjärde intervjun genomfördes på Bräcke Diakonigård i ett rum som vi bokade och där vi kunde sitta ostört och prata. Platserna valdes i samråd med informanterna, likaså tidpunkterna. Innan intervjuerna startade, gav vi information av sådan art som vi beskriver i kapitel 6.8 Etiska överväganden. Alla intervjuer spelades in på band. Intervjuerna skrevs sedan ut i nära anslutning till intervjutillfället. Bandinspelningarna var av god kvalitet, vilket är en förutsättning för utskrift av intervjuer. Bandinspelningar är positivt av de anledningarna att vi under intervjun slapp att anteckna för hand och istället kunde koncentrera oss på ämnet och dynamiken, deltagarnas ansiktsuttryck med mera, men även för att vi i banden kunnat återvända och lyssna om. Detta är ovärderligt för att inte viktiga delar ska försvinna, samt för att citat ska bli så korrekta som möjligt (Kvale 1997). Under intervjuernas gång fick vi omformulera vissa frågor, allt utifrån vad svar på tidigare frågor hade gett. Vi ställde dessutom många följdfrågor, vilket är en naturlig del av intervjuprocessen (Svenning 2003).

Intervjutillfället är en social situation och något man måste beakta är att informanten påverkas av intervjuaren, de båda samspekar med varandra (Billinger 2005). För det första påverkar vi som intervjuare informanten genom att styra frågorna samt följdfrågorna i en viss riktning. En annan sak är att vi som intervjuare omedvetet påverkar så att informanten svarar så som vi själva uppmuntrar denne till att göra och därmed riskerar det att bli en viss vinkling av intervjun (Kvale 1997; Larsson 2005). Tillförlitligheten i intervjuerna ökar om man kan minimera risken för feltolkning av informantens svar. Därmed stärks också hela undersökningens tillförlitlighet. I intervjusituationen är det därför viktigt att man följer upp oklarheter i det informanten säger (Kvale 1997). Detta har vi också gjort de gånger något varit oklart, till exempel genom att fråga ”Har vi förstått dig rätt i att du menar att...” och dylikt.

6.6 Resultat och analys

Inledningsvis har vi i resultatdelen, kapitel 7, valt att ha en kort presentation om våra informanter, med bakgrundsinformation som kan vara intressant att ha med sig innan man läser vidare om resultaten och analyserna.

Vi har valt att presentera vår analys och tolkning av materialet inne i sammanställningen av våra empiriska resultat. Detta för att det ska bli ett bättre flyt i läsandet, för att man ska slippa upprepningar. För att få en bra struktur presenterar vi vårt material utifrån teman, vilka knyter an till våra frågeställningar. Detta har vi gjort genom *meningskategorisering*, vilket innebär att man kodar intervjun i olika kategorier och därmed får en översikt över materialet (Kvale

1997). Enligt Kvale (1997) startar man sin reflektion kanske redan under intervjuernas gång. Vi har löpande reflekterat med varandra över det som vi fått höra. När det sedan var dags för oss att fokusera på nedskrivningen av resultat och analys, läste vi igenom utskrifterna av intervjuerna, gjorde anteckningar, diskuterade med varandra om saker vi funnit samt förslag på teman, letade i de olika intervjuerna efter sådant som överensstämte med varandra, men också efter motsägelsefulla uppgifter. Under arbetets gång blev kategorierna, eller temana, tydliga för oss när vi lyfte ut det viktigaste ur varje intervju och jämförde dessa resultat med varandra för att se vad som var likt, och vad som skilde dem åt. Denna kartläggning gjorde att vi fick ner materialet till en hanterbar mängd. Genom *meningskoncentrering* har vi omformulerat det informanterna har sagt till färre ord, vilket gjort att det väsentliga i innehållet har trätt fram (Kvale 1997). Vi har i vår redovisning även lyft fram meningsbärande citat som exemplifierar de väsentliga delarna i materialet, och gör framställningen mer levande (Larsson 2005). I analysen har vi bearbetat innehållet i temana och kopplat samman det med teorier och forskning. Detta är en hjälp till att skapa förståelse för sambandet mellan de olika delarna, och ger en överblick över materialet. Vi har genom analysen alltså organiserat och kategoriserat det vi fått fram i resultatet så att det som är väsentligt får en framträdande plats (Svenning 2003). Genom *meningstolkning* går man på djupet av det sagda och söker tolka det, vilket ofta leder till en större mängd med text. Med hjälp av teorierna har vi försökt tolka resultatet och framfört våra egna synpunkter om vilka slutledningar man kan tänkas dra av detta. Vår egen förståelse har säkert påverkat oss, trots vår strävan att vara objektiva. Självklart har vi också blivit påverkade av informanternas personliga åsikter, och det hade varit enkelt att spinna vidare på deras tankar om hur vissa saker kan förklaras. Vi har dock försökt att se så neutralt som möjligt på resultatet, och testat olika möjliga "lösningar". För att öka trovärdigheten har vi försökt att lyfta fram det som talar för, och det som talar emot våra tolkningar. Vi har också strävat efter att söka efter negativa fall, det vill säga om det finns något som direkt talar emot det huvudmönster vi funnit (Larsson 2005).

6.7 Validitet, reliabilitet samt generaliserbarhet

Validitet betyder att man mäter det man avser att mäta. Det krävs att man gör en koppling mellan teori och empiri för att forskningen ska bli meningsfull. Det finns vidare både en inre och en yttre validitet. Den inre validiteten handlar om delarna som ingår i själva projektet, till exempel vara att vi intervjuar rätt personer. I vårt fall kan det till exempel handla om att alla våra informanter kommer just från Iran, och inte något annat land. Den yttre validiteten handlar om projektet som helhet, hur möjligheten till generalisering ser ut (Svenning 2003). I vår kvalitativa undersökning är validiteten svårare att bedöma än vid en kvantitativ, eftersom vi där inte gör några exakta mätningar, utan intervjuerna görs för att förklara och förstå mänskliga fenomen (Lilja, 2005). Samtidigt menar Svenning (2003) på att det är lättare att uppnå validitet i kvalitativa undersökningar, och då särskilt den inre.

Med reliabilitet menas att man undersöker en studies pålitlighet (Lilja 2005). För att höja en undersöknings reliabilitet måste man tydligt definiera de begrepp man använder (Svenning 2003). Vi har också sökt förklara de viktigaste begreppen för vår undersökning i kapitel tre och fem, så att läsaren ska kunna förstå och följa med i det vi skriver om. Det som vidare kan stärka vår studies reliabilitet är att vi själva har lett intervjuerna. Detta innebär att det är vi själva som uppfattat och tolkat intervjupersonerna utifrån vårt eget synsätt (Billinger 2005). Vi har delat upp det så att den ena av oss alltid har lett den första halvan av intervjun och den andra personen alltid den andra halvan, förutom vid ett tillfälle då den ena av oss fick förhinder och den andra därför själv fick leda hela intervjun. Vi har då vi överförde de bandade intervjuerna till skrift lyssnat av vissa avsnitt flera gånger för att försäkra oss om att vi uppfattat informanten rätt. Detta är något som stärker undersökningen reliabilitet (Lilja

2005). Den hade kunnat stärkas ytterligare om endast den ena av oss hade skrivit ut intervjuerna eftersom olika personer i överföringen kan tolka det sagda på olika sätt (Kvale 1997). Det som också talar emot en studies reliabiliteten är om resultatet skulle bli annorlunda och tolkas på ett annat sätt av en annan forskare om denne skulle göra samma undersökning (Thomassen 2007). Å andra sidan så skulle tillförlitligheten öka om denne andra forskare skulle komma fram till samma resultat och tolkningar. Det kallas för att göra en undersökartriangulering då olika personer leder intervjuerna under insamlingen av materialet (Larsson 2005).

Om vi hade använt oss av flera metoder i syfte att komplettera varandra i vår kvalitativa undersökning, en så kallad metodtriangulering¹⁵, hade möjligheterna att få en mer nyanserad bild av det undersökta ökat, och därmed också reliabiliteten (Larsson 2005). Detta var också från början vår förhoppning att göra då vi utöver intervjuerna ville genomföra en fokusgruppintervju¹⁶. Vi skulle där låta informanterna diskutera fritt kring våra frågeställningar i stort. Den kollektiva bilden från informanterna var tänkt att bli utgångspunkt för hur vi sedan skulle välja att fördjupa oss och gå vidare med våra frågeställningar i de individuella intervjuerna (Billinger 2005). På grund av tidsbrist insåg vi dock att vi inte skulle komma att hinna med både fokusgrupper och intervjuer. Vi valde därför att endast göra individuella intervjuer.

För att öka reliabiliteten har vi provat flera alternativa tolkningar av vårt material. Vad talar för, och vad talar emot den tolkning som vi har gjort? Vi har också sökt efter negativa fall, om det finns något som direkt talar emot det huvudmönster vi funnit. Vi har vidare tittat på olika typer av urvalsproblem som kan påverka resultatet av vår studie. Har vi valt ut en rättvisande grupp till våra intervjuer eller har vi valt alldeles för snävt? Har denna grupp gett en rättvis bild av verkligheten – går resultaten att generalisera? (Larsson 2005). På denna sista fråga skulle svaret vid en första anblick kunna bli nej. Resultaten från vår studie kommer inte att visa på någon generaliserbarhet eftersom den har för få intervjupersoner – dessa kan inte representera alla människor som invandrat till Sverige från Iran eller hur de har upplevt migrationsprocessen, eftersom det finns så otroligt många skiftande erfarenheter av en sådan process (Elofsson 2005). Vad man däremot i vårt fall kan göra, är en analytisk generalisering. Denna innebär att man genom en påståendelogik gör en bedömning om resultaten i ens studie kan vara vägledande också i andra situationer. Våra resultat kan därför komma att innehålla betydelsefull information för forskare och socialarbetare som möter flyktingar i sitt arbete (Kvale 1997). Enligt Svenning (2003) är kvalitativa studier är snarare exemplifierande än generaliserande, och vad vi vill med vår undersökning är just det att lyfta fram några exempel på hur en flyktings situation kan se ut. Detta gör vi genom att ta del av informantens berättelse då vi ges den stora förmånen att "...se världen med den andres ögon" (Larsson 2005).

6.8 Etiska överväganden

Eftersom samspelet under intervjutillfället påverkar den som intervjuas, är det viktigt att vi i vår uppsats reflekterar över olika etiska aspekter (Kvale 1997). Vetenskapsrådet har fyra allmänna huvudkrav på forskningen vad gäller etiska hänsynstaganden. Dessa kallas informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (www.vr.se). Vi presenterar nedan hur vi har tagit hänsyn till dessa i vår studie.

---

¹⁵ Metodtriangulering innebär att man prövar tillförlitligheten i sitt resultat genom att använda sig av olika insamlingsmetoder till sina data (Larsson 2005: 109).

¹⁶ En gruppdiskussion där deltagarna diskuterar ett givet ämne. Syftet är att deltagarna bidrar till studien genom att ge sina gemensamma synpunkter kring det diskuterade ämnet (Billinger 2005).

Informationskravet: Vi informerade dem som deltog om vårt syfte med intervjuerna och hur presentationen av det färdiga resultatet skulle ske. Vi talade om att vi skulle använda bandspelare. Deltagarna informerades om att materialet endast skulle användas till vår egen studie. Vi talade också om att medverkan är frivillig (www.vr.se).

Samtyckeskravet: Våra informanter blev innan de deltog i intervjuerna informerade om att de själva har rätt att bestämma att de när som helst kan avbryta sin medverkan i vår studie, utan att det ska få några negativa konsekvenser för dem (www.vr.se).

Konfidentialitetskravet: Anonymiteten är viktig, och vi har i studien därför använt oss av fiktiva namn på våra informanter så att de inte kan pekats ut. Vårt material har avidentifierats och förvarats inlåst i ett skåp i lokaler vi befinner oss i på vår utbildning under arbetets gång så att obehöriga inte kunnat ta del det (www.vr.se).

Nyttjandekravet: Vi har endast använt våra insamlade data till att fullfölja denna uppsats. Inga uppgifter om informanterna eller det de sagt har lämnats vidare till någon annan (www.vr.se).

Vi var under intervjutillfällena medvetna om att vissa av frågorna kanske kunde upplevas som tunga och väcka upp svåra minnen. Därför har vi under intervjuerna försökt att vara lyhörda för hur informanterna reagerat, och efteråt mött upp dem och sökt bekräfta deras tankar och känslor (Larsson 2005:, Kvale 1997). Slutligen har vi erbjudit informanterna att via e-post få ta del av vår uppsats när den är färdig (Kvale 1997).

DEL II

7. RESULTAT OCH ANALYS

Vi presenterar här vårt resultat samt analyserar och tolkar detta. Till citaten har vi valt att inte använda oss av citationstecken, utan har istället gjort dem kursiverade. Tre punkter efter varandra (...) betyder kort paus i tid, tre streck efter varandra (---) betyder att ord har klippts bort för att det som är relevant bättre ska träda fram. Det som står inom parentes är våra förtydliganden för att sammanhanget ska träda fram. När vi sammanställde resultaten fann vi följande teman: Förändringar i identiteten, förväntningar, familj och signifikanta andra, samt symboler. Först vill vi dock ge en kort bakgrundsinformation om våra fyra informanter Laleh, Omid, Ashkan och Navid.

7.1 Presentation av informanterna

Samtliga informanter kom till Sverige under åren 1984-1989 då kriget mellan Iran och Irak pågick. Alla har alltså bott i Sverige i över tjugo år.

Laleh kom till Sverige tillsammans med sin familj då hon var i de tidigare tonåren. Det tog två år och sju månader innan de fick uppehållstillstånd. Familjen flydde på grund av hot om att deras stad skulle bombas.

Omid kom hit i de senare tonåren. Han gjorde militärtjänst i Iran, men var tvungen att fly därifrån eftersom han inte ansågs vara religiös nog. Resten av hans familj bor fortfarande i Iran. För Omids del varade asylprocessen i två månader.

Ashkan var i de senare tonåren när han tillsammans med sin bror flydde till Sverige, på grund av att han inte ville göra militärtjänsten. Brodern åkte dock vidare till ett annat land direkt efter ankomsten till Sverige. Resten av deras familj bor kvar i Iran. Det tog en månad innan Ashkan fick uppehållstillstånd.

Vår sista informant, Navid, var i de senare tonåren när han på egen hand kom till Sverige. Asylprocessen tog för hans del sex månader. Han flydde hit eftersom han inte ville göra militärtjänsten i sitt hemland. Hans familj finns kvar i Iran.

7.2 Förändringar i identiteten

Alla våra informanter säger att de har förändrats som personer från tiden då de bodde i Iran, fram tills idag. De är alla medvetna om att det har skett en förändring, men har svårt att sätta ord på exakt vad det är som gjort att de förändrats. Laleh säger: --- *jag kunde inte riktig sätta fingret på hur jag har förändrats* ---. Navid säger: *Jag är inte den Navid jag var i Iran för 20 år sen.*

Ingen av informanterna definierar sig helt som svensk trots att de bott i Sverige lika länge eller längre tid än vad de gjort i Iran, och både Ashkan, Navid och Laleh säger att de befinner sig någonstans mitt emellan en svensk och en iransk identitet. Omid däremot säger att han känner sig mer svensk än iransk.

Ashkan säger att han idag har två personligheter samtidigt, en hemma med sin svenska fru och deras barn, och en när han träffar sina iranska kompisar: *Ja, det är mitt andra liv kan man säga. Det här är mitt persiska liv, och det här är mitt svenska. Jag måste ha bägge två. För att känna mig som iranier måste jag ha det här kompisgänget. Och sen när jag kommer hem*

ändrar man på allting, då är jag svensk. Navid säger om ett återbesök i Iran: Jag kände mig varken som iranier, eller när jag kommit hit då kände jag, då var jag inte svensk heller. Jag är någonting mitt emellan --- Man påminns varje dag att man inte är svensk. Han berättar att folk på gatan som inte alls känner honom ibland kommenterar hans etniska ursprung. Laleh delar åsikt om känslan av att inte tillhöra: --- jag känner mig inte alls svensk, och jag känner mig heller inte iransk --- Ibland är man väldigt identitetslös vad det gäller det för att man räknas inte som en iranier i Iran och man räknas inte som svensk i Sverige. Då måste jag ju själv leta efter vad som bekräftar min identitet eftersom den inte blir bekräftad av andra ---- jag tycker inte att Sverige är mitt hemland ändå, inte Iran heller. Kanske det bästa skulle vara när man umgås med människor som man träffar under flyktprocesser eller asyl därför att de har en gemensam bakgrund med mig. Där kan jag känna igen mig ---.

Att Ashkan, Navid och Laleh varken känner sig som iranier eller svenskar kan bero på att de utvecklat hybrida identiteter. Ålund (1999) beskriver en hybrid identitet som att man är "varken eller" och att man har tagit till sig olika delar av flera skilda kulturer. Resultatet av att leva med flera skilda kulturer integrerade kan alltså leda till att man utvecklar en hybrid identitet. Bunar (1998) pratar istället om ett "både och" där han menar att man kan vara förankrad i två kulturer samtidigt, förutsatt att man hittat en meningsfullhet i det nya landet och att man accepterat att man inte fullt ut kommer att accepteras som "svensk" av omgivningen. Som vi ser det verkar både Laleh och Ashkan, i likhet med Bunars (1998) forskning, ha utvecklat en slags "både och" identitet. Som vi ser det är detta tack vare en positiv inställning till och förankring i det svenska samhället - samtidigt som de månar om sitt iranska ursprung. Laleh menar att det är upp till henne själv att söka efter sin identitet och ser möjligheter i detta, inte hinder. Detta kan jämföras med det Bunar (1998) säger om individens inställning, att det är upp till individen själv att påverka sin situation i positiv riktning, och acceptera att man har kopplingar till två olika etniciteter. Detta resonemang bekräftas också i den symboliska interaktionismen där man trycker på individens inställning och ansvar över sin egen situation (Trost & Levin 1999). Ashkan säger att han måste ha både sin persiska och sin svenska identitet. Detta för att han ska kunna må bra, som vi förstår honom. Vi tolkar detta vidare som att Ashkan fullt ut har accepterat båda sina sociala identiteter – vi ser det som att han på grund av detta har mer av en "både och" –identitet än en "varken eller".

Våra informanter har hittat en meningsfullhet i livet i Sverige och har inställningen att det endast är de själva som kan påverka sin framtid. Det är just så symbolisk interaktionism ser på människan, att hon är kompetent och dynamisk (Trost & Levin 1999). Navid verkar inte hitta en lika stor förankring i Sverige som den han hade i Iran. Detta tror vi beror på att han som vi kan se blir tillskriven en icke-svensk identitet, till exempel genom att han av folk på gatan påminns om sitt iranska ursprung. Hur han hanterar sin situation har enligt symbolisk interaktionism att göra med hur han uppfattar den. Eftersom han verkar varsebli tillskrivningen negativt har han svårt att själv omdefiniera denna till något positivt (Trost & Levin 1999). Denna svårighet att omdefiniera kan också bero på saknaden av den för honom mycket betydelsefulla familjen som han är uppväxt i: *Den bristen som jag har, längtan efter min egen familj har blivit så att jag kanske har missat många positiva moment. Det positiva med det som jag har överväger inte alltid.* Möter man fördomsfullhet genom negativa tillskrivningar från människor i samhället tror vi att detta kan försvåra möjligheterna att finna meningsfullhet i sitt liv och därigenom en förankring i samhället, vilket även Bunar (1998) talar om. Samtidigt handlar det också om ens egen inställning och hur man agerar. Hur man väljer att agera har mycket att göra med den sociala identitet man har tagit på sig eller blivit tilldelad (Kinnvall 2003). Vi ser att samhället påverkar, men vi funderar också över den egna inställningen, om Navid väljer att acceptera den tillskrivna identiteten eller om han kämpar

för att nå en annan? Utifrån våra intervjuer kan vi i alla fall se att genom studier, arbete, engagemang i föreningsliv eller familjebildning har informanterna funnit någon form av förankring i samhället.

De ungdomar Bunar (1998) har intervjuat upplever sig vara mycket mer mogna än sina jämnåriga svenskar, på grund av att de varit med om så många svårigheter i och med flykten till Sverige. Våra informanter säger sig inte direkt vara mer mogna än andra svenskar, däremot anser de sig ha ett annat perspektiv. Detta beror enligt dem på att de har gått igenom många svårigheter, migrationsprocessen har gjort dem mer tåliga. Laleh säger om asylprocessen: *--- har man klarat av det, så självklart klarar man ju av allt annat --- Man har gått igenom alla möjliga kriser på en och samma gång under asyltiden --- jag kan ibland tycka att --- för flyktingar, så är det --- enklare att bryta upp och flytta till ett annat land, förlora jobbet, eller skiljas. Därför att den perioden (asylprocessen) har inneburit allt det där. Inte ha ett eget hem, inte ha något arbete, familjen splittras, det sociala livet försvinner --- alla de här elementen har varit samtidigt. Och sen när det kommer en (svårighet) i taget efter hand i livet. Då blir det ju jätteenkelt att klara av den.* Navid uttrycker om asyltiden: *--- man krossas där --- (men) självklart blev jag starkare.* Både Laleh och Navid säger alltså att de idag klarar av motgångar mycket bättre än de som inte har genomgått en migrationsprocess. Symbolisk interaktionism säger att vårt beteende i nuet har sin grund i våra tidigare erfarenheter. Utifrån detta kan vi se att Laleh och Navid använder sina erfarenheter av flykten och asylprocessen för att förstå sin situation i nuet (Trost & Levin 1999). Ett exempel är att Laleh säger att hon har en medvetenhet om att asyltiden har påverkat henne och gjort henne starkare.

Gemensamt för alla fyra informanter är att de känner sig som främlingar när de hälsar på i Iran, att de inte förstår sig på folket och deras tankesätt, deras kultur. Omid säger: *--- som jag känner nu så är Iran är mer främmande än här --- det har vänt alltså, förut så saknade jag det hela tiden --- men (nu) om jag åker tillbaka dit --- så känner man sig, nej det är lite annorlunda känsla. Man känner sig att man tillhör den sidan (den svenska) mer än den sidan (den iranska).*

Informanterna säger att de identifierar sig med olika familjemedlemmar samt vänner med iranskt ursprung. *--- för att känna mig som iranier måste jag ha det här kompisgänget --- det måste man ha om man ska behålla sin bakgrund.* Ashkan säger här att han identifierar sig med de iranska vänner som han umgås med, vilka han har lärt känna i Sverige. Han säger att i denna kompisgrupp förstår alla de skämt som sägs. Med svenska killar blir det enligt honom ofta missförstånd. Vad vi ser här är att det är den gemensamma bakgrunden som förenar, det är människor som kommer från samma land. Det som gör att Ashkan inte känner sig som en främling med dessa iranier, tror vi även kan bero på att de liksom han har förändrats av flykten och av livet i Sverige eftersom han endast identifierar sig med iranier som bor i Sverige, inte de han möter då han är på besök i Iran. Enligt symbolisk interaktionism krävs att de symboler människor använder då de interagerar med varandra, har samma betydelse för att de ska förstå varandra. Förutom den grammatiska förståelsen för själva språket krävs det också att man ser nyanserna i det, så som sociala koder, ordspråk eller sätt att skämta på (Trost & Levin 1999).

Våra informanter har vuxit upp i sina familjer i Iran, men sedan bytt land och omgivning, vilken ser på dem på ett annat sätt än de är vana vid. De ändrar då uppfattning om sig själva. Enligt symbolisk interaktionism får man en uppfattning om sig själv genom att interagera med andra. Detta sker genom att man successivt socialiseras in i sin miljö under uppväxten.

Eftersom omgivningen spelar så stor roll för självuppfattningen får våra informanter genomgå en ny socialiseringsprocess för att lära sig vad som är acceptabelt och hur man beter sig i den nya omgivningen (Trost & Levin 1999). Vi ser utifrån intervjuerna att de förväntningar som människor hade på dem i Iran är inte desamma som de möter bland svenskar. Men de förväntningar våra informanter möter från iranska vänner i Sverige är de som bäst överensstämmer med hur de identifierar sig. Både de iranska vännerna i Sverige och våra informanter har erfarenhet av att migrera hit, och har inkorporerats i det svenska samhället. På grund av att de har liknande erfarenheter har de en också en förståelse för varandra och därigenom liknande förväntningar på varandra. Som vi tolkar det är det just på grund av detta som våra informanter identifierar sig med sina iranska vänner. Eller är det snarare utanförskapet som förenar? Vad vi menar är att de känner ett utanförskap både när de kommer till Iran, och är i Sverige. Det som iranier har gemensamt i Sverige, är det försvenskade iranska livet. Vi ser att det blir som en ny iransk identitet, ”iranier i Sverige”.

Omid uttrycker inte tydligt med vem eller vilka han identifierar sig med, men han menar på att familjen i Iran är väldigt viktig för honom. Han har också tät kontakt med dem. Den symboliska interaktionismen menar på att alla människor socialiseras in i olika sammanhang, bland annat i familjen (Trost & Levin 1999). Vi kan se att eftersom familjen för de allra flesta är det sammanhang där man växer upp och fostras, är det inte heller konstigt att denna får en så stor betydelse. Laleh är mer tydlig i att hon identifierar sig med sin familj: --- *mina föräldrar, mina syskon och min man. Jag identifierar mig med dem, det gör jag* ---.

Vad vi kan se utifrån dessa resultat är att familjen är viktig för alla både förr och nu, även om informanternas definition av hur en familj ser ut har förändrats. Alla informanter har en bild av hur en familj ser ut i Sverige, och en annan av hur den ser ut i Iran. Vi förstår dem som att familjebilden i Iran även innefattar nära släktingar utanför kärnfamiljen. Navid säger: --- *i Iran är kärnfamiljen jättestor* ---, vilket vi tolkar som att han menar att även övriga släktingar, utöver föräldrar och syskon, ingår. Laleh berättar också om att hennes familj i Iran består av ett fyrtiotal personer.

Laleh säger också att hon identifierar sig med människor som varit med om flykt, samt en asylprocess. Dessa människor är de enda som enligt Laleh verkligen kan sätta sig in i hennes situation. Vi uppfattar det som att hon menar att dessa flyktingar inte nödvändigtvis behöver komma från Iran. Även här ser vi att det är de gemensamma erfarenheterna dem emellan som förenar och som de identifierar sig med. Vi ser här likheter med Ålunds forskning där invandrarungdomarna såg möjligheter i det ömsesidiga utbyte de kan dela med varandra över de etniska gränserna. Där fanns en öppenhet mot andra etniska grupper för att hitta sig själv och sin identitet (Ålund 1997). De övriga tre informanterna identifierar sig däremot inte med andra närliggande etniska grupper utan uttrycker endast att de gör det med sin egen. De verkar inte vilja söka över gränserna, som Ålunds ungdomar, förutom i den svenska kulturen. Ashkan säger till exempel att han inte kommer överens med libaneser (som är grannfolk till Iran), inte ens med vissa folkslag från hans eget hemland Iran. Vi kan däremot koppla detta till Bunars (1998) forskning, där de bosniska ungdomarna sökte sin grundläggande identitet i det bosniska. Vi får här samma diskussion som vi tidigare hade i kapitel fyra kring Ålunds och Bunars resultat, det handlar om första respektive andra generationens invandrare. Som andra generationens invandrare har man troligtvis i och med uppväxten i Sverige ett kunskapsförsprång i svenska språket. Eftersom dessa har en bättre kunskap i det svenska språket kan de lättare gå över etniska gränser och kommunicera med andra generationens invandrare med annan etnisk bakgrund. Kunskaperna i det svenska språket gör det lättare för ungdomarna att interagera. Detta får vi en förklaring ifrån den symboliska interaktionismen som säger att för att kunna interagera krävs att man har ett gemensamt språk (Trost & Levin

1999). När man kommer som första generationens invandrare, vilket är fallet för våra informanter, tar det ofta lång tid att lära sig att behärska det svenska språket och det blir därför svårt att närma sig andra etniciteter som inte heller behärskar svenskan.

7.3 Förväntningar

Alla fyra informanter upplever att deras familjer haft och har förväntningar på dem. Det som är gemensamt för alla är att deras familjer önskar att de ska lyckas, vara duktiga och göra rätt, och få ett bättre liv i det nya landet. En stor förväntning som Navids familj har på honom är att han ska veta vad som är rätt och fel. För Ashkans del handlar det om liknande förväntningar, nämligen att han ska hålla sig borta från att göra dåliga saker.

Laleh fick som tonåring ta över huvudansvaret för familjen i Sverige, då föräldrarna inte behärskade det svenska språket lika bra som henne: *Jag fick gå på kvartsamtal med min mamma och jag tog över mammas roll helt och hållet.* Också de tre manliga informanterna upplevde att de i Sverige fick ta eget ansvar och klara sig på egen hand. Navid upplevde en svårighet i att han inte hade någon familjemedlem i Sverige att stötta sig mot. Ashkan och Omid upplevde båda en saknad av familjen, men samtidigt också en stor frihet. Han kallar det för ett äventyr: *--- det var jätteroligt. Spännande! --- nu får du göra vad du vill och allt möjligt ---.* Vi tolkar det som att alla fick klara sig på egen hand, men att Laleh dessutom blev ansvarig för flera andra. Vi ser att alla informanterna fick klara sig på egen hand när de kommit till Sverige. Enligt symbolisk interaktionism är roller sådana som andra lägger på en, eller som man själv tar på sig (Trost & Levin 1999). Vi kan se att Lalehs roll som huvudansvarig för familjen blev pålagd henne. Föräldrarna förväntade sig att hon skulle bära den rollen, men det var som vi förstår det inget hon själv önskade. Trots att hon bara var tonåring såg hon det som självklart att hon skulle axla rollen, eftersom föräldrarna la den på henne. Symbolisk interaktionism säger att man är beroende av sin omgivning i formandet av den egna identiteten (Trost & Levin 1999). I detta exempel ser vi att Laleh är beroende av sin familj, och omvänt.

Laleh identifierar sig i att vara duktig och prestera bra. Hon säger: *--- min ambition kommer inte ifrån vad jag kan göra bra, utan till och med bättre. Det är många som delar dessa tankar med mig av dem som kommer från Iran kan jag säga ---.* Ashkan uttrycker också stolthet över sitt hemlands folk, som står för sitt ord och gör det de säger att de ska göra: *Man ställer alltid upp för varandra. Samtidigt förväntar vi oss att de andra ska ställa upp för oss också. Så fungerar det bland oss fortfarande. Är det någon som vill ha hjälp – ”ja visst”--- samtidigt väntar man sig nåt tillbaka.* Ashkan talar vidare om hur synen på utbildning är bland iranier: *Men där i Iran sätter vi målet högt upp. Alla sa liksom jag ska bli läkare, eller jag ska bli ingenjör --- Där ser ni, jag har lyckats att komma upp i alla fall --- man vill ju liksom vara stolt ---.* Omid uttrycker att han tycker det känns bra att få vara en förebild för andra människor genom sin tränarroll i en idrottsklubb. Han berättar om de barn som han är tränare för i klubben. *--- ibland är de tacksamma och säger att de har fått mycket med sig genom träningen och man känner sig att man var förebild för dem. Det känns skönt faktiskt --- det är kul och lärorikt också, det är jättekul för mig, och utvecklingen.* Vi tycker att vi kan se ett gemensamt mål hos informanterna, nämligen att prestera högt. Social identitetsteori talar om att man gynnar den grupp man tillhör, i de fall då man vill identifiera sig med den (Kinnvall 2003). Detta kan vi se är fallet utifrån att våra informanter talar om ambitioner bland iranier, i synnerhet vad gäller utbildning och arbete. I och med detta självaktar de sin grupp, gynnar och favoriserar den. Vi funderar på om detta kan generaliseras, att *alla* iranier har dessa höga mål? Eller är det en klassfråga?

Informanterna pratar vidare om hur viktigt det är för iranier att ställa upp för varandra. Deras iranska vänner i Sverige förväntar sig att informanterna ska finnas där för dem och ställa upp när de behöver hjälp, och på samma sätt kan de själva också förvänta sig att deras vänner ställer upp för dem. Laleh pratar om detta att ställa upp för varandra i ett litet annorlunda ordalag. Hon menar på att hon inte kan prata med en svensk vän på samma sätt som hon pratar med iransk. Om hon bad en svensk vän om hjälp skulle hon känna sig som en belastning för denne, vilket hon inte skulle med en iransk. Vi funderar över om detta kan bero på att hon inte lärt känna någon etnisk svensk tillräckligt väl? Symbolisk interaktionism säger att vi namnger oss själva i det sammanhang vi befinner oss i. Genom att göra på detta sätt, placerar informanterna sig själva i relation till människor i vänkretsen. Informanterna ställer upp förväntningar både på andras och på sitt eget beteende. De namnger sin grupp som att denna alltid ställer upp för sina medlemmar. De får ett jag i symbolisk mening genom att de anger vilka förväntningar de har mot varandra i vänrelationerna (Troost & Levin 1999).

Informanterna säger sig uppleva att de inte är delaktig i samhället om de inte har något jobb. Omid bryter ut lite från mängden när han säger att det som gör honom delaktig i samhället är hans engagemang som initiativtagare till och tränare i en sportklubb, samt att han är medborgare här. Han säger sig därför ha samma rättigheter och skyldigheter som alla andra. Vi tolkar detta som att informanterna menar att man måste bidra med något för att känna sig accepterad, och att detta beror på att man inte har gemensamma rötter med större delen av den svenska befolkningen. Navid säger också att man måste vara politiskt aktiv för att vara delaktig i samhället. Ashkan däremot vill inte vara delaktig i de politiska diskussionerna bland sina landsmän angående det iranska samhället. Vi tolkar detta som att han vill lägga det gamla livet bakom sig och fokusera på sitt liv i Sverige. Alla fyra menar på att det svenska samhället har låga förväntningar på invandrare, samtidigt som det har höga krav på att dessa måste prestera något extra än vad som normalt behövs. Detta säger de visar sig tydligt i arbetslivet. Ett annat exempel på samhällets låga förväntningar är de vad Ashkan har erfårit i möten med myndigheter. Dessa myndighetspersoner trodde inte att han behärskade det svenska språket, och han tycker att de tenderar att undervärdera invandrare – de förutsätter att invandrare har bristfälliga kunskaper i språket. Navid har liknande erfarenheter och säger att det är samhället som väljer när man som invandrare duger och inte: --- *man räknas som svensk när man som invandrare gör någonting bra. Men man är utlänning när --- det är något negativt som händer, då är det utlänningen som pekas ut. Så det är att skilja ut när man vill. Ja, så är det.* Här ser vi makten som det svenska samhället har i att kunna inkludera eller exkludera invandrare när det passar. En maktposition som Bunar (1998) menar på ligger hos ”oss”. ”Oss” är i detta fall det svenska samhället, som bestämmer vad som är normalt och inte.

7.4 Betydelsefulla personer

Vi kan utifrån våra resultat se att det som ger bekräftelse till våra informanter är betydelsefulla personer och grupper. Alla informanter uttrycker att familjemedlemmar är viktiga personer. Innan flykten var familjen viktigast för dem, då specifikt föräldrar, syskon och nära släktingar, men även vänner. Laleh uttrycker saknad över tillhörigheten med den utvidgade familjen som finns kvar i Iran: --- *hela pappas familj och släktingar --- Jag var jätte- jättenära min pappas familj --- de var ju jätteviktiga.* I Sverige upplever hon att familjen är sårbar eftersom den här består av så få personer. Här i Sverige är betydelsefulla personer för informanterna man, fru, flickvänner. Föräldrar, syskon och släktingar är fortfarande viktiga, även om de flesta bor kvar i Iran. Vänner i Sverige är också viktiga idag – sådana som de förklarar att de lärt känna i skolan, idrottsföreningar, eller tiden på flyktföreläggningen. Navid uttrycker särskilt att hans pappa är en förebild för honom: --- *varje gång som jag inte hade någon att diskutera med (i Sverige), då tänkte jag ”okej, vad*

skulle min pappa ha gjort här?”--- så man jämför hela tiden, vad skulle han ha gjort? Så att man kommer till en bättre utgångspunkt i alla beslut. Enligt symbolisk interaktionism använder en människa signifikanta andra som vägvisare då hon hamnar i besvärliga situationer. Dessa blir en hjälp för henne genom att hon i sina egna tankar för ett resonemang med dem (Trost & Levin 1999). I Navids fall är det hans pappa som är denna signifikanta andra och som hjälper honom att hitta rätt i de beslut han behöver hjälp att fatta.

Utifrån intervjuerna kan vi se att det är två personer som blev extra viktiga för Laleh och Omid under asylprocessen. Den ena är Lalehs lärare på flyktingförläggningen, som blev viktig eftersom hon utgjorde en trygg punkt för Laleh, var personlig och gav henne den bekräftelse och speciella uppmärksamhet som hon var van vid att få i Iran, men som hon inte längre kunde få från sin familj på grund av den tunga situation de befann sig i. Den andra personen är Omids handläggare på Migrationsverket. Han upplevde handläggaren som en riktig vän, att han kunde prata enkelt med henne, utan förväntningar. Det intressanta med dessa två viktiga personer är att de är de enda professionella som omnämns som viktiga, som informanterna träffat under asylprocessen. Vi tycker det är ganska förståeligt att dessa relationer med professionella blev så betydelsefulla, eftersom informanterna befann sig i en svår och utsatt situation. Både Laleh och Omid har kontakt med dessa än idag. Vi finner det anmärkningsvärt att dessa relationer har blivit så bestående, trots att informanterna idag har nya personer som utgör en trygg punkt för dem. Vi funderar över om det är så att alla människor behöver kontakt med en professionell person i situationer som man inte förstår eller kan hantera? Och behöver man då denna professionella att luta sig mot och få hjälp att bringa ordning i sin situation? Vi tänker att man kanske behöver någon som har kunskap om den specifika situationen och har makt att hjälpa. Denna person behöver också stå utanför den ”inre kretsen”, till exempel familj eller nära vänner, för att kunna ha ett annat perspektiv. Denna professionella kan då hjälpa den hjälpbehövande till att omdefiniera sin situation (Trost & Levin 1999).

Laleh har dessutom fortfarande kontakt med två iranska flyktingar som hon lärde känna under asylprocessen. Dessa kvinnor beskriver hon som hennes bästa vänner, även om kontakten med dessa är ganska sporadisk. Ashkan fann en tillhörighet med andra iranier under tiden på flyktingförläggningen, några av dessa umgås han också med än idag. Också Navid fick möta andra flyktingar på förläggningen vilka blev betydelsefulla för honom och ett stöd i en svår tid. Men han har endast kontakt med några få av dessa idag. Utifrån dessa resultat ser vi det som att svårigheter och gemensamma upplevelser kan förena människor och skapa starka band. Trots sådana band kanske man inte vill eller förmår uppehålla relationen på samma sätt när man väl har tagit sig ur svårigheterna. Man kanske då inte orkar umgås i samma utsträckning då relationen påminner om de svåra upplevelserna. Däremot kan det vara ändå viktigt att bevara kontakterna, eftersom dessa symboliserar att man tillsammans tagit sig igenom en svår tid. Symbolisk interaktionism säger att människor hela tiden förändras (Trost & Levin 1999). Vi ser det som att när man tar sig ur en svår situation, i detta fall en asylprocess, behöver man inte längre relationerna som de såg ut under den tid man var mitt i svårigheterna, eftersom man har förändrats. Däremot kan relationen få en annan betydelse senare. Till exempel ser vi det som att i asylprocessen behöver man stöd från andra. Efteråt, när man tagit sig igenom processen, behöver man kanske varandra på ett mindre stödande sätt.

Något som visar sig hos alla informanterna är att de personer som är viktiga för dem, kan de också känna sig trygga med och lita på. Vi ser det som att det är tryggheten och tilliten i relationerna som leder till att personerna blir viktiga. De upplever att de kan vara sig själva,

blir stöttade och får vägledning av dessa. Laleh säger om sin man: *Han blev mitt allt, han blev min bästa kompis --- så småningom vann (han) ju min mammas tillit --- Det gjorde att jag kände mig trygg med honom --- det gick att räkna med honom.* Navid säger: --- *föräldrarna, självklart, och syskon. De var absolut de viktigaste --- jag kan känna nu att jag bodde i en skyddad familj.* Vi tolkar detta som att det skydd familjen utgjorde var för honom förenat med trygghet. I Sverige har han inte sin familj hos sig, och vi tycker oss se ett uttryck för nostalgisk identitet då han uttrycker: *Det finns inget som kan ersätta min familj i Iran.* Han säger vidare: --- *även om man haft världens bästa liv --- att man ändå inte ser det positiva man har.* Han förklarar detta med att saknaden efter sin familj är så stor att den överskuggar det som är bra med sitt liv. Samtidigt säger han ändå att: *om min fru inte var i mitt liv nu, så skulle mitt liv helt klart se annorlunda ut --- hon har haft en bra inverkan.*

Har man inte sin ursprungliga familj eller vänner med sig i Sverige behöver man hitta någon form av komplement för dessa. Till exempel säger Navid att hans vänner här är viktiga för honom eftersom hans familj inte finns i Sverige. Ashkan har, samtidigt som han fortfarande har nära kontakt med sin iranska familj, bildat en ny kärnfamilj i Sverige. Han är gift och har två barn. Han berättar att han har förlorat de vänner han hade i hemlandet, han vet inte ens var de finns idag och uttrycker en saknad i och med denna förlust. Vi tolkar det som att han har kompletterat dessa förlorade vänner med de nya sociala nätverk han funnit i Sverige. Alla informanter har trots saknad av familj och vänner funnit nya för dem viktiga personer i Sverige som de knutit an till.

7.5 Symboler

Den sociala identiteten är den man har med människor i en grupp och man väljer själv hur man vill framstå i olika situationer (Trost & Levin 1999). Enligt symbolisk interaktionism är den sociala identiteten därför föränderlig, utifrån hur man själv önskar vara (Kinnvall 2003). Utgår man ifrån sina vänner som grupp har man en identitet eller given roll tillsammans med dessa. Det är tillsammans med sina vänner som man socialiseras in i olika sammanhang och där man hittar sin sociala identitet (Trost & Levin 1999). Vi tror att den sociala identiteten man har med sina nära vänner och sin familj är den då man känner sig mest avslappnad.

Alla informanter utom Navid menar på att det är viktigt för dem att ha en grupptillhörighet i Sverige. Navid säger sig inte vara i behov av någon, eftersom han redan har en tillhörighet i sin familj som är kvar i Iran. Han säger på ett ställe i intervjun att han när han kom till Sverige var helt ensam: *när jag kom till Sverige var jag ensam. Jag var 19 år och hade ingen över huvud taget --- och samtidigt som det är en stor händelse som sker, då har jag ingen att dela det med.* Vi förstår det som att han menar att han inte hade någon familjemedlem med sig – för längre fram i intervjun säger han att gruppen han hade under asyltiden var väldigt viktig för honom, och att han kände tillhörighet med dem. Detta pekar på att han kan ha utvecklat en nostalgisk identitet, vilket Ålund (1997) talar om. Denna innebär att han idealiserar de minnesbilder han har med familjen i hemlandet, vilka ger honom en viss trygghet. Längtan efter det han lämnat kvar i hemlandet håller fast honom, och denna längtan blir starkare bland annat genom det utanförskap han kan känna i tillvaron (Ålund 1997). Vi funderar över om det kan vara så, att denna nostalgiska identitet gör att det blivit svårare för Navid att finna andra grupptillhörigheter än familjen. Han talar om att enskilda personer är viktiga för honom, till exempel sin fru, men han har svårt att känna tillhörighet med andra grupper i Sverige. Vår tolkning av detta är att personer är viktiga för honom medan sammanhang eller grupptillhörigheter är mindre viktiga för honom.

Ashkan säger att han hela tiden jämför olika saker med varandra för att komma fram till vad som är bäst att välja, både i livet i Sverige, och det året då han bodde i ett utomeuropeiskt land hos sin bror: --- *vi som kommer från ett annat land, --- då sitter man och tänker – där var det så här, och här är det så här, det här var inte bra. Den grejen var mycket roligare där nere, här är det inte så bra. Och samtidigt var jag i --- (ett annat land) också. När jag var där jämförde jag alltid saker härifrån och dit. I Sverige var det mycket roligare, där var det mycket bättre. Och här – ja här var det mycket friare, men nej... Så man sitter liksom hela tiden och diskuterar med sig själv, vilket var bäst?* När man jämför på detta sätt bedömer man enligt social identitetsteori värdet i olika grupper, i detta fall jämförde Ashkan fördelar och nackdelar mellan två länder och valde sedan vilken av dessa som han ville tillhöra och som för honom hade flest fördelar (Helkama 2000). Om man tillhör en grupp som har få fördelar och jämför sig med en grupp som har fler fördelar så väljer man oftast att tillhöra den med fler fördelar om möjligheten finns (Kinnvall 2003).

Genomgående för alla fyra informanter så har de iranska traditionerna sen de kom till Sverige blivit mindre viktiga för dem, eller fått ett mindre utrymme. Alla uttrycker dock en önskan att de skulle få en större plats. Ashkan säger om de iranska traditionerna i sin svenska familj: *Jag försöker här men de har inte den känslan i Sverige.* Anledningarna de ger till att traditioner blivit mindre viktiga är att förutsättningarna för att hålla kvar dem i Sverige inte är lika bra som i Iran. De menar att det är svårt att behålla en tradition i ett sammanhang där så få är måna om att fira den. Två av informanterna säger att det beror på att de inte har någon iransk familj i Sverige att fira med, och på praktiska saker som att den persiska maten inte går att få tag på här i samma utsträckning. Navid däremot säger att det för hans del beror på att han själv väljer vilka traditioner som han vill fira, utifrån sina principer om vad som är rätt och vad som är fel. Laleh håller fast vid det av de persiska traditionerna som är möjligt att hålla kvar vid, men på grund av de dåliga förutsättningarna blir hon tvungen att bygga någonting nytt. Hon förklarar därför att de traditionerna från uppväxten suddas ut mer och mer, att hon blivit försvenskad och istället alltmer firar de svenska traditionerna. Ashkan säger att det är svårt att hitta och fixa med all mat som behövs. Även Omid tycker att han inte vill plocka och greja med det som hör till de persiska traditionerna, och att detta beror på att han är ensam. Han säger också att han har blivit försvenskad vad gäller traditioner. Hade informanterna hållit fast mer vid de iranska traditionerna kanske de haft en identitet som var mer åt den iranska sidan. Vi tolkar informanternas inställning till traditioner som att denna är en bidragande faktor till en ”både och” identitet.

Ashkan menar på att han har fått med sig tankesätt från Iran om hur man ska bete sig mot andra. Navid säger att han har byggt upp en jättestark grund i den han är idag, och fått de värderingar han har, utifrån sin familj när han levde i Iran. Detta kan vi jämföra med Bunars forskning. Han har funnit att det tankesätt som man får under sin uppväxt tar man med sig in i framtiden, vilket genererar meningsfullhet i det nya livet i det nya landet. Navid uttrycker: *Det är i ungdomsåren man skapar och får sina värderingar* --- han menar på att det är denna grund som gjort att han är den han är idag. Samtidigt säger han att han har förändrat sitt tankesätt helt och hållet från tiden i Iran. Som vi redan har nämnt talar Bunar (1998) om att en trygg grundidentitet är en nödvändighet för att en flykting ska kunna bygga upp en ny identitet i ett nytt land. Navid säger också att han har fått en trygg grund från sin familj. Som vi ser det är det denna grund som gjort att Navid har klarat migrationens svårigheter så bra, och åter har kunnat bygga upp sitt liv i Sverige, trots att han upplevde det som att han krossades under asyltiden.

Hur våra informanter ser tillbaka på asyltiden är en intressant aspekt. Denna process har definierats på liknande sätt av våra informanter, de ser på den som en förlorad tid. Laleh uttrycker att åren under asyltiden var som att trycka på en pausknapp. Hon upplever att hon förlorade sina ungdomsår, tonåren är en tid hon önskat att hon hade fått vara en normal ungdom som alla andra i samma ålder. Ashkan säger också att tiden under asylprocessen var bortkastad, eftersom han inte gjorde någon nytta då. Navid säger att tiden han bott i Sverige är som en lucka på 25 år. En tid han förlorat, som han kunde ha spenderat med sin familj. Omid säger att han i början saknade familjemedlemmarna och livet i Iran väldigt ofta, särskilt om det hade gått lång tid sedan han pratat med dem. Även om asyltiden för informanterna kändes som en tid de helst skulle vara utan eller en tid som de hellre skulle ha spenderat någon annanstans, kan de i nuet efter att ha omdefinierat tiden se den som en källa till styrka. Detta bekräftas av Laleh då hon säger att hon fått andra perspektiv utifrån asyltiden, att hon blivit stärkt och dragit lärdom av den. Enligt teorin symbolisk interaktionism finns både dåliga och bra erfarenheter vi har integrerade i oss. De erfarenheter vi har hjälper oss att förstå vår situation i nuet genom att vi gör en omdefiniering av den för att kunna se tillvaron som begriplig och meningsfull (Trost & Levin 1999).

Alla fyra informanterna tycker att det svenska språket är viktigt att kunna. Omid lägger särskilt vikt vid detta då han säger att språket är --- *en viktig nyckel för att kunna komma in i det svenska samhället*. Navid säger: *Självklart viktigt med språket*. Ashkan menar vidare att det krävs svenska kontakter för att få hjälp att kunna lära sig det. Han berättar att han under den första tiden i Sverige inte kände någon svensktalande person som han kunde träna det svenska språket med, och att det därför tog väldigt lång tid att lära sig. Han kände sig dum när han skulle försöka att prata med andra svenskar eftersom han då hade bristfälliga kunskaper i svenskan. Det sistnämnda i det Ashkan säger kan kopplas till Bunars (1998) forskning. De bosniska ungdomar han intervjuat kunde inte uttrycka sig som de skulle vilja på svenska och kände sig därför mindre intelligenta gentemot sina skolkamrater som kunde svenska språket. Ashkans och ungdomarnas erfarenheter verkar överensstämma i detta, att de kände sig i underläge då de hade brister i svenska språket (Bunar 1998). Vi ser att både ordförråd och uttal spelar in då språkbrister påverkar självförtroendet negativt. Till skillnad från Ashkan hade Laleh svensktalande personer att träna sin svenska med: --- *språket lärde jag mig inte genom skrift --- det var bara TV och genom att prata med andra på gården*. Då Lalehs familj fått uppehållstillstånd började hon i svensk skola. Ett halvår efter började hon plötsligt prata obehindrat och till och med tänka på svenska. Hon upptäckte att: --- *jag tänker ju inte efter när jag ska prata ---*. Navid verkar inte ha haft många svensktalande personer att träna språket med, men han löste det på ett annat sätt: --- *när jag satt på bussen eller på väg någonstans, lyssnade jag på andra hur de uttalade olika ord, så jag tänkte "aha", så säger man*. Ashkan upplever att det svåraste med svenska språket är att lära sig att skämta. Han menar att skämt på persiska inte går att översätta ordagrant till svenska. Han inte kan skämta på svenska, därför känner han att han har begränsade kunskaper i språket. Med de iranska vännerna kan han däremot uttrycka sig obehindrat, och vet att dessa förstår honom. Vi tolkar det som att lära sig ett nytt språk kanske inte är det svåraste utan det är nyanserna i det, såsom skämt och ordspråk som är svårast. Enligt symbolisk interaktion krävs det att man interagerar för att kunna lära sig språket och symbolerna. Orden är våra viktigaste symboler enligt teorin (Trost & Levin 1999). Vi ser också att det är just detta som Ashkan och Laleh uttrycker, att det är genom interaktion, i någon form av relation som man lär sig. Vi tror att det kan vara ett dilemma för en flykting som kommer till Sverige med krav från samhället att lära sig svenska, samtidigt som de kanske har svårt att komma i kontakt med personer som är svensktalande.

7.6 Sammanfattning

Vad vi funnit är att alla våra informanter har förändrats som personer, de säger sig inte vara desamma som innan de flydde till Sverige. Detta beror bland annat, som vi ser det, på att identiteten är tids- och platsbunden. Informanterna upplever sig ha förlorat mycket, både av personlighetsdrag, tid och relationer till familj och vänner. Samtidigt säger de också att de har blivit starkare på grund av allt som de har fått gå igenom, inte minst asylprocessen, som gett dem ett annat perspektiv. Denna process definieras av alla informanter som en förlorad tid. De upplever sig varken ha en identitet som svenskar eller som iranier, utan någonting där emellan, eller både och. Ett både och innebär i Sverige en tillgång eftersom de då kan välja när de vill lyfta fram sin "svenskhet" eller "iranskhet", det vill säga sina olika sociala identiteter. Vad gäller traditioner har de tagit till sig alltmer av de svenska, samtidigt som de uttrycker en saknad över att inte längre kunna fira de iranska på samma sätt. De uttrycker att de personer som är viktiga för dem kan de också lita på och känna sig trygga med. Våra informanter säger att de identifierar sig med sina familjer. De uttrycker att de känner sig som främlingar med sitt folk i Iran, men de känner gemenskap med de iranska vänner som liksom de själva bor i Sverige, samt med människor som har erfarenhet av flykt. Alla uttrycker att det är viktigt att lära sig det svenska språket för att komma in i det svenska samhället. Till det behövs det kontakter med svensktalande för att kunna lära sig. Vad informanterna inte direkt uttrycker själva, utan som vi läser mellan raderna, är att deras identitet inte formas endast utifrån etnicitet. Vi kan se att de bygger upp sin identitet genom meningsfulla aktiviteter såsom delaktighet i olika föreningar eller andra grupptillhörigheter, hjälper andra som har det svårt. De upplever att en delaktighet i samhället för dem innebär att de måste ha ett arbete eller bidra politiskt. Även sociala relationer är av stor vikt för delaktigheten. Våra informanter upplever vidare att det svenska samhället ger dubbla budskap till dem. Samtidigt som det har låga förväntningar på dem – till exempel att de inte tros kunna det svenska språket, har det också höga krav på dem på arbetsmarknaden – de upplever att det krävs mer kunskap och erfarenhet från deras sida för att de ska kunna konkurrera med etniska svenskar på arbetsmarknaden. Informanterna har höga krav på sig från sina föräldrar. De förväntas göra bättre än bra ifrån sig. De uttrycker en stolthet över att vara iranier, säger att de är ett folk som sätter målet högt. Informanterna sätter stort värde i att iranier alltid ställer upp för varandra.

8. DISKUSSION

Vårt syfte med denna uppsats varit att ta reda på några iranska flyktingars tankar kring hur deras identitet har påverkats av migrationsprocessen. Vi anser att vårt empiriska resultat har gett svar på de frågor vi i början ställde oss, men även väckt nya tankar och frågor. Vi vill här lyfta fram några delar som framkommit i vårt resultat, vilka vi anser är intressanta att spinna vidare på.

Alla informanter säger sig ha förändrats som personer i och med migrationsprocessen. Hur informanterna har förändrats kan de själva inte svara på, men de säger är att de med all säkerhet inte är de personerna de var innan flykten. Vi ställer oss frågan: Hur stor del av denna förändring beror på deras erfarenheter av flykt, och hur stor del beror på den normala förändring som sker i takt med att man blir äldre? Vi frågar oss också, hur hade dessa personer varit utan erfarenhet av flykten, mot om de hade stannat kvar i Iran och genomlevt det krig som då pågick? Hur ser en "flyktingidentitet" ut i jämförelse med en "krigsidentitet"? Vad gör ett krig med en människa, jämfört med flykten från det? Dessa frågor hade varit intressanta att forska vidare om.

Alla informanter uttrycker att de har blivit starkare på grund av asylprocessen. Samtidigt är vi medvetna om att det är så många människor som efter många år i Sverige ändå inte återhämtat sig från allt som flykten har inneburit. Vad kommer detta sig? Vad är det som gör att vissa klarar av att ta sig igenom denna svåra period, medan andra har svårare att bygga upp sig själva och sina liv igen? Kan svårigheterna bero på att de bär med sig obearbetade traumatiska upplevelser, vilka de har svårt att ta sig ur? Kan det också bero på att de inte hittar någon meningsfullhet som arbete eller annan sysselsättning?

I resultaten framkommer att tre av fyra informanter säger sig ha ändrat sitt tankesätt. Vi funderar på om detta kan bero på det nya språket? Vi tänker att ett språk är förenat med sättet att tänka. Den största svårigheten i att lära sig ett språk verkar utifrån resultaten att vara att se nyanserna i det. Ett exempel på nyanser där detta blir tydligt menar vi är användandet av ordspråk. De har en betydelse som inte enbart kan förstås med ord och går därför inte att direktöversätta till andra språk. Vi menar att om man inte har socialiserats in i den kultur där ordspråket är allmänt vedertaget, måste man få innebörden förklarad för sig.

Som vi ser det måste informanterna använda sig av det svenska språket för att kunna interagera i det svensktalande samhället. För att kunna tala obehindrat tror vi att man också behöver kunna tänka på det nya språket. Om man börjar tänka på ett nytt språk, kanske det också är lättare att börja ta till sig den kultur detta språk tillhör och symboliserar? Vi funderar vidare på det som både några av våra informanter och symbolisk interaktionism säger, nämligen att det krävs sociala relationer för att man ska kunna lära sig ett nytt språk. Hur kan samhället tillmötesgå detta behov? Skulle det vara till hjälp för flyktingen om vi kunde erbjuda en svensktalande fadder till alla som ville ha det? Att denne kunde hjälpa flyktingen både med att lära sig språket och att socialiseras in i samhället. Vi är medvetna om att sådana verksamheter redan finns, men vi tror att dessa är i en alldeles för liten skala.

Våra informanter berättar om den förväntning som finns bland iranier att man ska ställa upp för varandra, och att det inte går att anförtro sig på samma sätt till svenskar. Laleh säger ju att hon inte skulle kunna anförtro sig på samma sätt till en etnisk svensk person som till en etnisk iransk. Men vi funderar över om det inte är så att denna förväntning även finns bland etniska svenskar? Våra egna erfarenheter säger oss det. Vi förutsätter att förtrolighet mynnar i hur väl

man känner varandra. Vi tror vidare att det är en nödvändighet att man använder gemensamma koder och kulturella uttryck för att kunna nå varandra. Om två personer inte har samma innebörd i de symboler de använder får de troligtvis svårare att förstå och närma sig varandra. Kanske det är så att förväntningar iranier emellan och svenskar emellan egentligen är de samma i grund och botten, bara att de uttrycks på olika sätt och att det leder till att de går om varandra i stället för att mötas?

Bunar (1998) fann i sin forskning, att de ungdomar han intervjuade överkommunicerade det liv de tidigare hade i Bosnien. Vi kan se att våra iranska informanter snarare har blivit försvenskade, tagit till sig mer och mer av det svenska sättet att leva. Vår fundering är om denna skillnad kan bero på att de bosniska ungdomarna endast har bott i Sverige i fyra till fem år, medan våra informanter alla har bott här i över tjugo år och haft längre tid på sig till att integreras i det svenska samhället. Samtidigt umgås de till största del och finner störst tillhörighet med andra iranier i Sverige. Vad beror detta på? Är det så att de känner ett utanförskap, vilket förenar dem? Trots att de har bott lika lång, eller längre tid i Sverige än i Iran, identifierar de sig inte som svenskar men inte heller som iranier i Iran. Istället har de som vi ser det funnit en ny identitet, som skulle kunna benämnas ”iranier i Sverige”.

REFERENSER

Litteratur

Ahmadi, Nader (2000): *Kulturell identitet i gungning* i Allwood, Carl Martin/Franzén, Elsie C (red) (2000): *Tvärkulturella möten: grundbok för psykologer och socialarbetare*. Stockholm: Natur och Kultur.

Al-Baldawi, Riyadh (2003): *Migration och familjestruktur* i Ahmadi, Nader (red): *Ungdom, kulturmöten, identitet*. Stockholm: Liber

Billinger, Kajsa (2005): *Fokusgrupper – en datainsamlingsmetod* i Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red) (2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Malmö: Studentlitteratur.

Bunar, Nihad (1998): *Ungdom, flyktingskap, identitet*. Rapport nr 2. Centrum för kulturforskning, högskolan i Växjö.

Elofsson, Stig (2005): *Kvantitativ metod – struktur och kreativitet i Forskningsmetoder i socialt arbete*. (red) Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina. Lund: Studentlitteratur.

Eriksen, Thomas Hylland (1998): *Etnicitet och nationalism*. Nora: Nya Doxa.

Franzén, Elsie C (2001): *Att bryta upp och byta land*. Falun: Natur och Kultur.

Helkama, Klaus/Myllyniemi, Rauni/Liebkind, Karmela (2000): *Socialpsykologi – en introduktion*. Malmö: Liber AB.

Kinnvall, Catarina (2003): *Identitetsstudier – en översikt* i Petersson, Bo/Robertsson, Alexa: *Identitetsstudier i praktiken*. Malmö: Liber AB.

Kvale, Steinar(1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Jenkins, Richard (2008): *Social identity*. London: Routledge.

Larsson, Sam (2005): *Kvalitativ metod – en introduktion* i Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red) (2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Malmö: Studentlitteratur.

Lilja, John (2005): *Samhälls- och beteendevetenskapliga skalor* i *Forskningsmetoder i socialt arbete*. (red) Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina. Lund: Studentlitteratur.

Mead, Georg Herbert (1934): *Medvetandet, jaget och samhället: från socialbehavioristisk ståndpunkt*. Lund: Argos.

Payne, Malcolm (2002). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Petersson, Bo/Robertsson, Alexa (2003): *Identitetsstudier i praktiken*. Malmö: Liber AB.

Svenning, Conny (2003): *Metodboken*. Eslöv: Lorentz förlag.

Thomassen, Magdalene (2007): *Vetenskap, kunskap och praxis*. Malmö: Gleerups Utbildning.

Trost, Jan/Levin, Irene (1999): *Att förstå vardagen – med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Wikström, Hanna (2007): *(O)möjliga positioner – Familjer från Iran och postkoloniala reflektioner*. Göteborgs Universitet: Institutionen för socialt arbete

Ålund, Aleksandra (1997): *Multikultiungdom*. Lund: Studentlitteratur.

Föreläsningar

Ljungberg, Birgitta: 2008-01-24. *Migrationsprocessen i ett psykologiskt perspektiv*. Göteborgs Universitet: Institutionen för socialt arbete. SQ 1137: Migration och etnisk mångfald.

Lundälv, Jörgen: 2009-01-29. *Kvalitativa forskningsintervjuer, observationer, textanalyser samt kvalitativ analys*. Göteborgs Universitet: Institutionen för socialt arbete. SQ 1361: Vetenskapsteori och vetenskaplig forskningsmetod II.

Tikkanen, Ronny: 2009-01-26. *Hur man kartlägger kunskapsläget inom ett forskningsområde*. Göteborgs Universitet: Institutionen för socialt arbete. SQ 1361: Vetenskapsteori och vetenskaplig forskningsmetod II.

Wikström, Hanna: 2009-01-21. *Om teorianvändning*. Göteborgs Universitet: Institutionen för socialt arbete. SQ 1361: Vetenskapsteori och vetenskaplig forskningsmetod II.

Elektroniska källor:

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/enkel/asyl> 2009-03-09

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/enkel/invandrare> 2009-03-24

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/kort/flykting> 2009-03-09

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/kort/ungdomskultur> 2009-03-30

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/1%C3%A5ng/andragenerationsinvandrare> 2009-03-30

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/1%C3%A5ng/migration/255707> 2009-03-09

<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/1%C3%A5ng/uppeh%C3%A5llstillst%C3%A5nd> 2009-03-24

<http://www.migrationsverket.se> 2009-03-09

http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf 2009-03-17

BILAGA 1

Intervjuguide

Bakgrundsfrågor:

1. Vad heter du?
2. Hur gammal är du?
3. Vilket land kommer du ifrån?
4. När kom du till Sverige?
5. Vad gjorde att du tog beslutet att fly?
6. Hur lång tid tog det innan du fick uppehållstillstånd?
7. Hur tycker du det har varit att lära dig prata svenska?
8. Hur tycker du att asyltiden har påverkat dig?

Före asylprocessen

9. Vilka personer var viktiga för dig i ditt hemland?
10. Hade de några förväntningar på dig?
11. Hade du några förebilder/idoler?
12. Om du jämför med tiden före migrationen, är traditionerna från ditt hemland mindre, lika, eller ännu mer betydelsefulla för dig idag?
- 13a. Hur var din inställning till ett nytt liv i Sverige när du först kom hit?
- 13b. Har denna förändrats under din tid här fram tills idag?

Under asylprocessen

14. Blev några personer och platser viktiga för dig under asylprocessen?
15. Upplever du att du har förlorat något av den person du tidigare var, under asylprocessen?
16. Upplever du att asylprocessen tillförde något till din personlighet som var, eller har blivit positivt?

Efter asylprocessen:

17. Vilka personer och sammanhang har varit viktiga för dig *efter* asylprocessen och fram till idag?
18. Hur tror du dessa förväntar sig att du ska vara?

19. Upplever du att de har förväntningar på dig som inte stämmer överens med varandra? Hur vill du själv vara?
20. Hur beskriver du dig själv idag, jämfört med innan du kom till Sverige?
21. Hur har det svenska samhället påverkat din syn på dig själv?
22. Vad tänker du kring det bemötande du fått i/av det svenska samhället, i det stora hela?

23. Vad gör du på din fritid?
24. Vilka personer träffar du då, och hur har du kommit i kontakt med dem?
- 25a. Är du med i någon förening?
  - 25b. I så fall – är denna/dessa viktiga för dig?
26. Påverkar din delaktighet i denna/dessa din bild av dig själv?
27. Känner du en tillhörighet med denna/dessa?
28. Är det viktigt för dig att tillhöra en grupp?
29. Får du bekräftelse i någon av de grupper du tillhör?
30. Om inte – får du det någon annanstans?
31. Umgås du mest i grupp eller med få personer åt gången?

32. Känner du dig delaktig i det svenska samhället?
33. Hur upplever du att det svenska samhällets syn på invandraren är?
- 34a. Känner du/umgås du med några från ditt hemland?
- 34b. I så fall - har dessa påverkat din syn på dig själv?
35. Hur tror du att dessa beskriver dig?
36. Är det något annat du vill tillägga eller berätta?

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

VILL DU BIDRA MED DINA ERFARENHETER AV ATT MIGRERA TILL SVERIGE?

Vi heter Catharina Pedersen och Marie Ehrencrona och vi är studerande på socionomprogrammet vid Göteborgs universitet. Vi vill komma i kontakt med personer som kan tänkas delta i en intervjuundersökning inför vår C-uppsats.

Vi söker dig som invandrat från Iran. Syftet är att undersöka dina subjektiva tankar kring din identitet - vad som påverkat den under asylprocessen samt under tiden fram tills idag. Vi vill därför att du ska ha egen erfarenhet av att invandra till Sverige, helst under ungdomsåren. Du behöver kunna tala svenska och ha en viss distans till tiden då du migrerade, så att du hunnit reflektera över den.

De intervjupersoner som deltar behöver inte lämna ut personuppgifter och de uppgifter du lämnar kommer att behandlas konfidentiellt, det vill säga, de kommer inte att lämnas ut till någon eller användas så att du som person kan identifieras. Intervjumaterialet kommer endast att användas till vår C-uppsats.

Vi kommer att genomföra intervjuerna under vecka 12, på ett ställe som vi tillsammans med er kommer överens om. För att underlätta bearbetningen av materialet har vi för avsikt att spela in på band de intervjuer vi gör med er. Dessa kommer vi att förstöra när uppsatsen är klar.

Hör gärna av dig för ytterligare information.

Du kan nå oss på följande sätt:

Catharina, mobil: 0761-153033

c_dalby_pedersen@hotmail.com

Marie, mobil: 0702-615350

marie.ehrencrona@hotmail.com

Tack på förhand för din medverkan!

Göteborg 2 mars 2009

Catharina Pedersen
Socionomstuderande

Marie Ehrencrona
Socionomstuderande

Charlotte Melander
Doktorand och handledare
charlotte.melander@socwork.gu.se
031-7866384